

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Організація та методика контролю фінансового стану суб'єкта господарювання»

Студента 2 курсу, 4м групи,
спеціальності 071,
«Облік і оподаткування»
спеціалізації «Фінансовий
контроль»

Морякова Романа
Юрійовича

Науковий керівник,
Кандидат економічних наук,
доцент

Гоцуляк Володимир
Дмитрович

Гарант освітньої програми,
Доктор економічних наук,
професор

Симоненко Валентин
Костянтинович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	12
1.1 Сутність та економічна характеристика фінансового стану суб'єкта господарювання.....	12
1.2 Критичний огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань контролю фінансового стану суб'єкта господарювання.....	19
1.3 Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «МАУ» та аналіз основних показників діяльності.....	23
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «МАУ».....	39
2.1 Організаційно-інформаційна модель контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».....	39
2.2 Організація і методика формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану ПрАТ «МАУ».....	49
2.3 Використання аналітичних прийомів при здійсненні моніторингу та контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».....	57
Висновки до розділу 2.....	76
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	78
3.1 Організація та методика контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».....	78
3.2 Напрями удосконалення фінансового стану ПрАТ «МАУ».....	85
3.3 Узагальнення та реалізація результатів контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».....	92
Висновки до розділу 3.....	99
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	101
СПИСОК ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ.....	115

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки керівна ланка підприємства потребує не лише достовірної та своєчасної інформації про стан її активів, а також виникає необхідність в організації налагодженої системи їх збереження. Враховуючи сучасні умови ведення підприємницької діяльності, саме контроль посідає особливе місце в проведенні заходів, які сприяють збереженню майна власника, як зацікавленої в цьому особи, та дозволяє виявити можливі відхилення в діяльності і вжити заходів щодо їх усунення.

Фінансовий стан - це найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства в зовнішньому середовищі. Воно визначає конкурентоздатність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює, у якому ступені гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів по фінансовим та іншим відносинам. Тому можна вважати, що основна задача контролю фінансового стану - показати стан підприємства для внутрішніх та зовнішніх споживачів, кількість яких при розвитку ринкових відносин значно зростає.

Актуальність задач, пов'язаних із контролем фінансового стану підприємства, полягає в проведенні аналізу процесів, заснованих на вивченні даних про фінансовий стан підприємства і результати його діяльності в минулому з метою оцінки теперішній стан та спрогнозувати майбутні умови і результати діяльності. Таким чином, головною задачею контролю фінансового стану є зниження неминучої невизначеності, пов'язаної з прийняттям економічних рішень, орієнтованих у майбутнє. При такому підході організований контроль фінансового стану на підприємстві може використовуватися:

- як інструмент обґрунтування короткострокових і довгострокових економічних рішень, особливо в частині доцільності інвестицій;
- як засіб оцінки майстерності і якості управління;
- як спосіб прогнозування майбутніх фінансових результатів.

Питанням розвитку контролю, визначення сутності та необхідності його здійснення приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Такі вітчизняні вчені, як С.В. Бардаш, Ф.Ф.Бутинець, Т.А. Бутинець, В.Д. Белік, З.Б. Живко, М.Д. Корінько, С.О. Левицька, Б.Ф.Усач, В.О. Шевчук, О.А. Шевчук та ряд інших науковців розглядали контроль як систему і як науку, яка направлена на збереження майна власників та правильність його використання. Проте, незважаючи на багатолітні дослідження, пов'язані із темою сутності контролю, його складових, визначення завдань, суб'єктів, об'єктів та формування методики проведення, дані питання залишаються актуальними.

Постійне удосконалення системи контролю фінансового стану дозволяє в значній мірі поліпшити управління підприємством за рахунок забезпечення координації усіх факторів та взаємозв'язків діяльності всіх підрозділів, і розподілу відповідальності.

Разом з тим, недостатньо дослідженим залишаються питання присвячені контролю фінансового стану, що спричиняє низький рівень надійності та достовірності результатів її достовірної оцінки. Недостатня теоретична розробка та особливе практичне значення зазначених положень у сучасних умовах господарювання зумовили актуальність теми даної роботи, постановку її мети та завдань.

Мета та завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики контролю фінансового стану суб'єкта господарювання.

Відповідно до зазначеної мети в роботі поставлено вирішення наступних **завдань:**

- розкрити економічну характеристику фінансового стану суб'єкта господарювання;
- провести критичний огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань контролю фінансового стану суб'єкта господарювання;

- розкрити економічну характеристику та провести аналіз основних показників діяльності ПрАТ «МАУ»;
- охарактеризувати організаційно-інформаційну модель контролю фінансового стану;
- дослідити організацію і методику формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану ПрАТ «МАУ»;
- дослідити використання аналітичних прийомів при здійсненні моніторингу та контролю фінансового стану;
- дослідити організацію і методику контролю фінансового стану;
- визначення шляхів удосконалення фінансового стану ПрАТ «МАУ»;
- узагальнити та реалізувати результати контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».

Об'єктом дослідження є процес організації і методики контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».

Предметом випускної кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних, методологічних і практичних питань організації та методики контролю фінансового стану суб'єкта господарювання.

Методи дослідження включають загальнонаукові емпіричні та теоретичні прийоми. Під час написання випускної кваліфікаційної роботи використовувались: аналіз (при вивченні нормативного регулювання фінансового контролю та аналізу основної діяльності підприємства); спостереження (при вивченні господарюючого суб'єкта, фактичного фінансового стану); порівняння (при дослідженні суті і змісту фінансової звітності); вимірювання (при оцінці організації контролю фінансового стану суб'єкта господарювання); економіко-математичного моделювання (при розробці методики контролю фінансового стану суб'єкта господарювання) та застосовано систему економічних показників (при аналізі діяльності підприємства).

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти з питань контролю загалом та контролю фінансового стану зокрема; праці вітчизняних і зарубіжних вчених та практиків з питань становлення, теоретичного

обґрунтування та організаційно-методичного забезпечення контролю фінансового стану суб'єкта господарювання. Фактографічні матеріали випускної кваліфікаційної роботи базуються на статистичних даних щодо окремих аспектів контролю фінансового стану суб'єкта господарювання, а також безпосередньо на звітній інформації ПрАТ «МАУ», відомостях аналітичного та синтетичного обліку.

Методичні прийоми використано для наочного зображення статистичного матеріалу й схематичного подання ряду теоретичних положень випускної кваліфікаційної роботи. На основі методичних прийомів і способів системного аналізу та наукової абстракції сформульовано загальні висновки і пропозиції.

Інформаційною базою дослідження є матеріали наукових конференцій, наукова література, а також дані аналізу та контролю досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів. Отримані в процесі дослідження наукові результати полягають у розробці теоретико-методичних рекомендацій і пропозицій щодо удосконалення контролю фінансового стану досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення контролю фінансового стану суб'єкта господарювання. Основні результати дослідження і пропозиції, викладені у випускній кваліфікаційній роботі, знайшли практичне застосування у діяльності ПрАТ «МАУ».

Особистий внесок магістранта. Випускна кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові розробки та пропозиції, що містяться у роботі, виконано особисто магістрантом. У випускній кваліфікаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи магістранта та полягають у дослідженні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням контролю фінансового стану суб'єкта господарювання.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 наукову працю за темою: «Особливості здійснення контролю фінансового стану на підприємстві в сучасних умовах господарювання» загальним обсягом 6 друк. арк. у Збірнику наукових статей студентів КНТЕУ «Контроль та аудит».

Структура та обсяг дослідження. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 104 сторінках друкованого тексту; робота містить 12 таблиць, 29 рисунків, 18 формул та 4 додатки. Список використаних джерел налічує 92 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Сутність та економічна характеристика фінансового стану суб'єкта господарювання

Фінансовий стан на підприємстві є одним з важливих елементів в системі управління і прийнятті різних господарських рішень. Він становить інтерес для інвесторів, кредиторів, постачальників матеріально-технічних ресурсів, державних органів управління і виробничих менеджерів. З кожним роком зростає роль своєчасної та якісної оцінки фінансового стану, через те, що, тільки маючи реальні дані про результати фінансово-господарської діяльності, можна реально оцінити ситуацію на підприємстві і прийняти найбільш правильне рішення щодо її покращення [21].

До розуміння сутності фінансового стану підприємства існує декілька підходів. По-перше, під фінансовим станом розуміють характеристику розміщення засобів підприємства та їх динаміки в процесі відтворення, що відображає також здатність підприємства до подальшого розвитку.

Зокрема А.Д. Шеремет і Р.С. Сайфулін відзначають, що фінансовий стан суб'єкта господарювання характеризується складом і розміщенням засобів, структурою їх джерел, швидкістю обороту капіталу, здатністю підприємства вчасно і в повному обсязі погашати свої зобов'язання, а також іншими факторами [14].

Г.В. Савицька трактує фінансовий стан суб'єкта господарювання як економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [60].

В деяких визначеннях особливо підкреслюється планово-контрольний аспект. М.І. Баканов, А.Д. Шеремет вказують: фінансовий стан підприємств характеризує розміщення і використання засобів підприємства. Він зумовлений

ступенем виконання фінансового плану і мірою поповнення власних засобів за рахунок прибутку та інших джерел, якщо вони передбачені планом, а також швидкістю обороту виробничих фондів та особливо оборотних засобів [14].

З огляду на позицію та виходячи з представленої концепції (рис.1.1) О.Ю. Верланова, поняття фінансового стану підприємства визначено як зважену структуру джерел фінансування майна підприємства, ступінь використання його активів, що дозволяють йому за умов даної ліквідності та ризику генерувати грошові потоки, достатні для постійного відновлення операційної діяльності на заданому рівні [12].

Рис. 1.1. *Схема діяльності підприємства, що розроблена для цілей формування моделі фінансового стану*

По-друге, фінансовий стан розглядається як складова частина економічного потенціалу підприємства, що відображає фінансові результати його діяльності.

Зокрема В.В. Ковальов стверджує, що в основу аналізу фінансового стану закладено поняття економічного потенціалу комерційної організації та його перманентні зміни у часі. Під економічним потенціалом розуміють здатність

підприємства досягати поставлених перед ним цілей, використовуючи наявні матеріальні, трудові та фінансові ресурси [18].

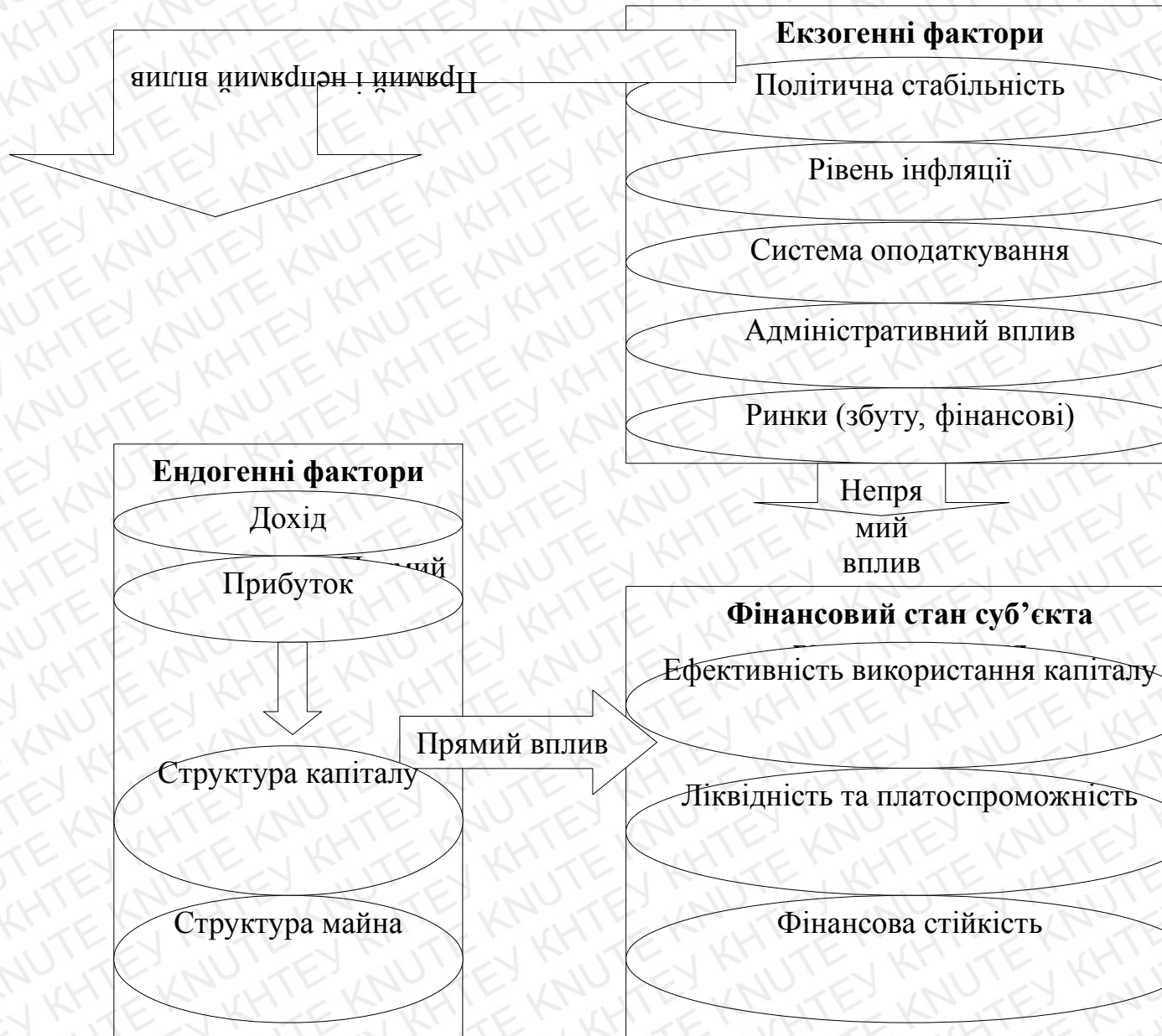

Рис. 1.2. Фінансовий стан як система взаємопов'язаних елементів

Як видно з рисунку 1.2., виділяються декілька рівнів впливу ендогенних і екзогенних факторів на фінансовий стан суб'єкта господарювання. Так, безпосередньо оцінка фінансового стану залежить від рівня доходу і прибутку підприємства, та структури капіталу і активів. Дані фактори визначають рівень

фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ефективності використання капіталу. Зовнішні фактори непрямо впливають на загальну оцінку фінансового стану. Так, вплив екзогенних факторів на загальний рівень фінансового стану можна оцінити як непрямий, оскільки кількісний вираз впливу того або іншого фактору неможливий, але зазначені фактори безпосередньо впливають на внутрішнє середовище функціонування підприємства, а показники що її характеризують вже напряду впливають на фінансовий стан підприємства. Тобто, вплив зовнішніх факторів по більшому ступеню носить непрямий вплив [15].

А.М. Поддєрьогін та Н.П. Шморгун трактують фінансовий стан підприємства як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [71,92].

По-третє, існує обліково-аналітичний підхід до визначення фінансового стану як сукупності показників фінансової звітності підприємства [28].

Л.Т. Гіляровська і Д.А. Єндовицький під оцінкою фінансового стану розуміють частину фінансового аналізу, що характеризується визначеною сукупністю показників, відображених в балансі станом на визначену дату (початок і кінець кварталу, півріччя, дев'яти місяців, року) як залишки по конкретним рахункам чи комплексу рахунків бухгалтерського обліку. Фінансовий стан організації характеризує в найзагальнішому вигляді зміни в розміщенні засобів та джерел їх покриття на кінець періоду порівняно з його початком [27].

Фінансовий стан суб'єкта господарювання характеризує здатність підприємства саморозвиватися на певний момент часу. Фінансовий стан суб'єкта господарювання характеризується системою показників, що дають можливість оцінити наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів [24].

Аналіз фінансового стану необхідно проводити у відповідності до визначеної на підприємстві методики та за конкретною системою показників.

Тому для кожного підприємства, враховуючи його специфіку роботи, доцільно розробити когнітивну модель взаємозв'язку усіх фінансових показників та процесів, що беруть участь у формуванні фінансової звітності. Авторське бачення такої моделі М.Д. Білик показано на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. *Модель взаємозв'язку фінансових показників та процесів, що беруть участь у формуванні фінансової звітності підприємства*

По-четверте, фінансовий стан розуміють як характеристику інвестиційної привабливості підприємства, його конкурентоспроможності на фінансовому ринку [42]. Зокрема, І.Т. Балабанов визначає фінансовий стан господарюючого суб'єкта як характеристику його фінансової конкурентоспроможності (платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і

капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими господарюючими суб'єктами [14].

При цьому виявлення резервів зростання рентабельності, зниження собівартості та інших резервів ефективного розвитку підприємства є предметом фінансового аналізу (рис.1.4.) [52].

Рис. 1.4. Завдання, які слід вирішувати при здійсненні фінансового аналізу економічної діяльності, аналізу та оцінки фінансового стану підприємств

При дослідженні різних підходів щодо визначення змісту оцінки фінансового стану підприємств було уточнено завдання, які повинні вирішуватись в процесі її здійснення. При проведенні оцінки фінансового стану підприємства слід вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показників, з точки зору відповідності їх фактичних значень нормативним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу [27].

Таким чином, фінансовий стан можна визначити як результат системи відносин, що виникають в процесі кругообігу засобів суб'єкта господарювання, а також джерел цих засобів, що характеризує наявність на певну дату різних активів, розміри зобов'язань, здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися у змінному зовнішньому середовищі, поточну й майбутню здатність задовольняти вимоги кредиторів, а також його інвестиційну привабливість.

Фінансовий стан суб'єкта господарювання залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Чим вищі показники виробництва і реалізації продукції робіт і послуг, нижча їх собівартість, тим вища рентабельність і вищий прибуток, тим кращим є фінансовий стан суб'єкта господарювання. І навпаки, у результаті недовиконання плану з виробництва і реалізації відбувається підвищення собівартості продукції (робіт, послуг), зменшення виторгу і суми прибутку і, як наслідок - з погіршення фінансового стану підприємства, його платоспроможності [16].

Фінансовий стан будь-якого підприємства виражається у співвідношенні структур його активів і пасивів, тобто засобів підприємства і їх джерел [8].

Основними завданнями аналізу фінансового стану є визначення якості фінансового стану, вивчення причин його поліпшення або погіршення за певний період, підготовка рекомендацій для підвищення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства..

Основні завдання фінансового аналізу підприємства:

- аналіз ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами
- аналіз стану й динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз рентабельності підприємства та кількісне оцінювання його конкурентоспроможності;
- аналіз стану підприємства на фінансовому ринку;
- визначення резервів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства [67].

Для забезпечення належного рівня фінансового стану підприємства його фінансова діяльність має бути спрямована на систематичне надходження й ефективне використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової та кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів тощо.

Фінансовий стан суб'єкта господарювання необхідно систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення (покращення фінансового стану) підприємства. Предметом фінансового аналізу підприємства є його фінансові ресурси, їх формування та використання [35].

1.2 Критичний огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань контролю фінансового стану суб'єкта господарювання

За допомогою нормативно-правової бази через систему законодавчих інститутів держава регулює питання контролю фінансового стану підприємства (табл.1.1). Оскільки таким чином держава виконує функцію регулятора господарських відносин, які можуть виникати між підприємством та потенційними інвесторами, та іншими користувачами інформації, необхідної при

визначенні правдивих показників фінансового стану підприємства і подальшим прийняттям управлінського рішення.

Таблиця 1.1

Характеристика нормативно-правової бази

№	Документ	Зміст документу	Де використовується
1.	Конституція (Основний Закон України). Прийнята ВР України 28.06.96 [37]	Проголошуються права та обов'язки органів управління, суб'єктів підприємницької діяльності і громадян в Україні	Забезпечення діяльності підприємства
2.	Господарський кодекс України. від 16.01.03 №436-IV[23]	Встановлює правові основи здійснення підприємництва в Україні, гарантії свободи підприємницької діяльності	При аналізі загальних умов функціонування підприємства
3.	«Про господарські товариства». Закон України від 19.09.91 р. ВР-1577-12 [30]	Встановлено види господарських товариств, порядок їх створення, діяльності, права та обов'язки учасників та засновників.	Визначає основні засади функціонування господарських товариств в Україні
4.	Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [70]	Визначає платників, порядок формування доходів та витрат підприємства, об'єкт оподаткування, відповідальність платників, розрахунки з бюджетом.	Використовується для обліку оподаткування прибутку підприємства
5.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73 [59]	Визначає зміст та форму балансу, звіту про фінансові результати загальні вимоги до розкриття їх статей.	Для визначення термінів, порядку складання балансу і звіту про фінансові результати
6.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99р. №291[69]	Визначає перелік рахунків, які підприємства і організації повинні використовувати при веденні бухгалтерського обліку.	Для аналізу основних показників фінансового стану підприємства
7.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.99р. №291 зі змінами та доповненнями[34]	Встановлює призначення і порядок ведення записів на рахунках бухгалтерського обліку.	Для аналізу основних показників фінансового стану підприємства

Продовження таблиці 1.1

8.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", зі змінами та доповненнями. Наказ Міністерства України від 31.12.99р. №318. [74]	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати і розкриття її у фінансовій звітності	Під час здійснення контролю стану бухгалтерського обліку всіх видів витрат, які мають суттєвий вплив на показники фінансового стану
9.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", зі змінами та доповненнями. Наказ Міністерства України від 31.12.99р. №290 [73]	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про доходи і розкриття її у фінансовій звітності, визначає оцінку доходу	При перевірці стану фінансового обліку доходів підприємства, які формують основні показники розрахунку фінансового стану

Одними із елементів інформаційної бази здійснення контролю фінансового стану є дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності, необхідні при здійсненні аналізу фінансового стану підприємства. Тому важливим напрямком покращення процесу контролю є удосконалення нормативної бази, що регулює організацію бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності підприємства.

Необхідно відмітити що бухгалтерські та податкові нормативні акти по-різному визначають термінологічні пріоритети, тобто по-різному підходять до вибору й формулювання ключових понять, визначення яких наведено, як правило, у спеціальному розділі (статті, пункти) відповідних нормативних актів. Суперечності у нормативно-правових актах зустрічаються також у перекладі міжнародних стандартів. Тому існує постійна необхідність у опублікуванні пояснень та рекомендацій, які випускають відповідні державні органи з метою роз'яснення та надання практичних рекомендацій у використанні методик аналізу, який здійснює підприємство з метою контролю фінансового стану. При дослідженні теми важливим є вивчення наукової думки, що відображається у наукових працях, у статтях, підручниках і посібниках (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Огляд спеціальної літератури

№	Найменування спеціальних джерел	Короткий зміст	Де використовується в дипломній роботі
1.	Базилевич В.Д. Державні фінанси / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. - К.: Атіка, 2012[4]	Висвітлено питання контролю та аналізу фінансових відносин у державній сфері	Під час ознайомлення з економічною сутністю фінансового стану
2.	Василенко, Л.П. Фінанси підприємства у схемах і таблицях [Текст]: навчально-наочний посібник / Л.П. Василенко, Л.В. Гут, О.П. Оксеєнко. - К.: Дакор, 2011[12]	Представлений ілюстративний матеріал взаємозв'язків та механізмів формування та ефективного використання фінансових показників підприємства у формі схем та таблиць	Під час вивчення організаційно-інформаційної моделі підприємства
3.	Верланов, О.Ю. Оцінка фінансового стану підприємств: питання методології та методики: автореф. дис. канд. екон. наук: 15.04.2011[13]	Методичні прийоми при проведенні оцінки фінансового стану підприємства	Під час вивчення аналітичних прийомів при здійсненні моніторингу та контролю фінансового стану підприємства
4.	Гриньова, В.М. Фінанси підприємств [Текст]: навчальний посібник / В.М. Гриньова, В.О. Коляда. - К.: Знання-Прес, 2011[24]	Організація контролю з боку управлінського персоналу над грошовими потоками підприємства	Під час вивчення методики формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану підприємства
5.	Лагун, М.І. Теоретична характеристика основних методичних аспектів проведення аналізу фінансового стану [Текст] / М.І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. - 2012[43]	Розгляд загальноприйнятих методик проведення аналізу фінансового стану	Під час вивчення організації та методики контролю фінансового стану підприємства
6.	Мних, Є.В. Економічний аналіз [Текст]: підручник / Є.В. Мних. - К.: Центр НЛ, 2012[55]	Теоретичний аспект проведення господарського аналізу підприємства	Під час ознайомлення з економічною сутністю фінансового стану
7.	Островська, О.А. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємств та шляхи його покращення: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.13[66]	Здійснення ефективного контролю за фінансовим станом підприємства, визначення проблемних (негативних) факторів на діяльність підприємства та шляхи їх усунення	Під час визначення основних напрямів удосконалення фінансового стану підприємства
8.	Попович, П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: підручник / П.Я. Попович. - Тернопіль: Економічна думка, 2011. [75]	Організація та методика проведення поглибленого аналізу основних показників фінансової діяльності підприємства	Під час вивчення методики формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану підприємства

Для здійснення ефективного контролю за фінансовим станом підприємства необхідно використовувати методичні прийоми аналізу в залежності від поставлених цілей вищим управлінським персоналом. Характер таких цілей залежить від мети користувачів цієї інформації, для яких і формуються показники фінансового стану. В основі створення таких показників визначення ефективності діяльності підприємства лежить аналіз головних показників Балансу та Звіту про сукупний дохід, який показує об'єктивну картину фінансового стану підприємства.

Таким чином, було розглянуто основні джерела нормативної бази та спеціальної літератури по темі дослідження, яке потребує не тільки знань, але і практичного досвіду.

Варто зазначити, що аналізу фінансового стану, а саме його організаційне, методичне та інформаційне забезпечення в повній мірі розглянуті в опрацьованій літературі. Проте мало уваги приділяється саме організації контролю фінансового стану підприємства та знаходження нових шляхів його покращення.

Все це свідчить про важливість проведення дослідження у обраному напрямку з метою досягнення нових результатів та впровадження їх у практичній діяльності сучасних підприємств.

1.3 Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «МАУ» та аналіз основних показників діяльності.

Авіакомпанія «Міжнародні Авіалінії України» заснована у 1992 році як національний (базовий) перевізник нової незалежної держави. Засновниками МАУ були Асоціація цивільної авіації України та найбільша ірландська лізингова компанія GPA (згодом AerCap B.V.).

Протягом 15 років роботи МАУ вдалося залучити нових стратегічних та фінансових інвесторів. У 1995-му державний пакет акцій був переданий Фонду держмайна України. У 1996-му склад акціонерів МАУ поповнили авіакомпанії

Austrian Airlines та Swissair, а у 2000-му – Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР).

Організаційна модель державно-приватної компанії дозволила МАУ використовувати сильні сторони всіх акціонерів: перейняти міжнародний досвід у сфері пасажирських перевезень і запровадити кращі напрацювання у сферах управління бізнесом, технічного обслуговування та сервісу.

На початковому етапі основним завданням МАУ було налагодити пряме повітряне сполучення зі столицями та ключовими містами Західної Європи, з чим авіакомпанія успішно справлялася, реалізуючи модель point-to-point та планомірно розширюючи мережу маршрутів.

Наприкінці 2009 року МАУ стала одним з ключових гравців у сфері повітряних перевезень України з часткою ринку у 20%. Подальший розвиток вимагав кардинальної зміни курсу, що співпало зі зміною форми власності авіакомпанії у 2010 році. Ключовим фактором став вихід з капіталу МАУ іноземних інвесторів, що було пов'язано зі змінами стратегії їхньої присутності в Україні, а також – з закінченням стандартного терміну присутності в капіталі об'єкту інвестицій ЄБРР.

В умовах різкої зміни кон'юнктури ринку та жорсткої цінової конкуренції з боку інших українських авіакомпаній приватизація МАУ забезпечила необхідну гнучкість бізнесу і дозволила розпочати перехід від операційної моделі базового до моделі мережевого перевізника.

У 2013 році, в зв'язку з крахом бізнесу основного конкурента, МАУ виявилася єдиним українським перевізником, здатним запобігти інфраструктурному колапсу ринку. У найкоротші терміни авіакомпанії довелося зробити незапланований ривок у розвитку: подвоїти чисельність флоту та розширити штат, що дозволило оперативно відновити повітряне сполучення на більшості отриманих «у спадок» маршрутів компанії-конкурента.

Вимушена експансія дала додатковий імпульс оптимізації діяльності МАУ, а також підвищила пріоритетність використання географічного положення та транзитного потенціалу України. МАУ побудувала роботу таким чином, щоб

формувати і направляти транзитні пасажиропотоки з Півночі на Південь та з Заходу на Схід через базовий аеропорт «Бориспіль».

У 2014 році в складних політико-економічних умовах – збройний конфлікт на сході України, окупація та анексія Криму, девальвація національної валюти і, відповідно, різке зростання витрат в іноземній валюті – МАУ була змушена стабілізувати бізнес шляхом зниження витрат. Вперше в історії довелося вдатися до скорочення штату, оптимізації флоту, припинення експлуатації низки неприбуткових маршрутів.

Разом з тим, з метою забезпечення доступності послуг авіакомпанії для пасажирів, керівництво МАУ прийняло рішення щодо системного зниження тарифів шляхом виведення з ціни квитка вартості додаткових послуг. Даний крок дозволив МАУ запропонувати клієнтам низькі тарифи і стати першим у світі мережевим низькотарифним перевізником.

МАУ – галузеутворююча компанія України, використовує операційну модель мережевої низькотарифної авіакомпанії та спеціалізується на пасажирських і вантажних перевезеннях. МАУ з'єднує Україну з 38-ма країнами, розташованими в Європі, Азії, Америці, Африці та на Близькому Сході. Виконує 1100 міжнародних і внутрішніх рейсів щотижня та забезпечує стикування з маршрутами авіакомпаній-партнерів до більш ніж 3-х тисяч міст світу.

Базовим аеропортом є Міжнародний аеропорт «Бориспіль» (КВР).

До складу флоту МАУ входить 42 авіалайнери. Флот авіакомпанії МАУ включає 42 авіалайнери різних модифікацій, зокрема, 3 широкофюзеляжні далекомагістральні літаки Boeing 777-200ER, 4 далекомагістральні широкофюзеляжні літаки Boeing 767-300ER, 30 середньомагістральних Boeing-737 Нового покоління та 5 середньомагістральних Embraer-190.

МАУ має власну мережу хендлінгу. Це дозволяє контролювати якість сервісу, продавати сервісні послуги іншим авіакомпаніям та створювати додаткові робочі місця в Україні.

До 2021 року авіакомпанія планує збільшити і оновити флот, відкрити нові напрямки східного та південно-східного векторів маршрутної мережі, наростити

частотність польотів на вже освоєних напрямках і активно розвивати регіональні хаби в містах України.

Опираючись на фінансову звітність підприємства, наведену в додатках А, Б, В, оцінемо фінансовий стан суб'єкта господарювання за період з 2015 по 2017 рік. На підставі даних про стан і зміну обсягу та структури активів підприємства (Додаток Г), можна зробити основні висновки про зміну фінансового стану (рис.1.5).

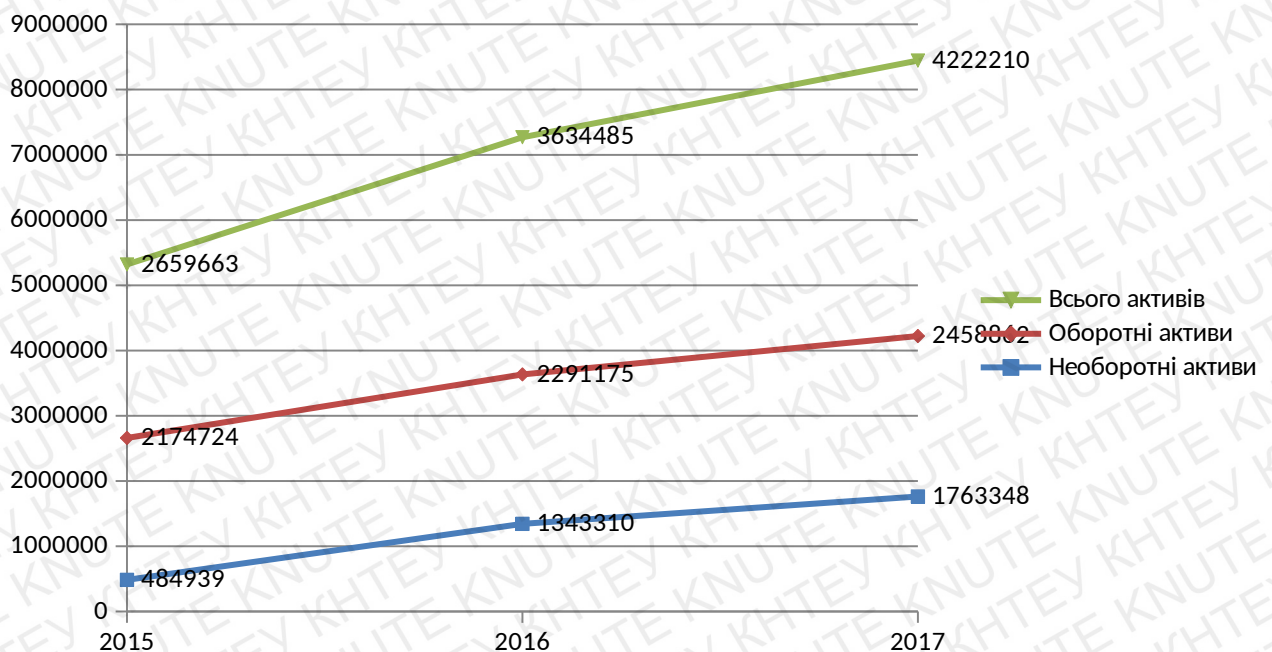

Рис. 1.5 Обсяг оборотних та необоротних активів ПрАТ «МАУ»

Приріст величини активів свідчить про зміну економічного потенціалу підприємства, його фінансової ваги на ринку. Зростання активів склала в абсолютній величині у 2016 році порівняно із 2015 роком на 974 822 тис. грн., а у 2017 році порівняно із 2016 роком на 587 725 тис. грн. Приріст активів забезпечується збільшенням обсягу необоротних активів у 2016 році порівняно із 2015 роком на 858 371 тис. грн., а у 2017 році порівняно із 2016 роком на 420 038 тис. грн., особливо збільшенням обсягу довгострокових фінансових інвестицій у 2016 році порівняно із 2015 роком на 127 390 тис. грн., та збільшення обсягу

нематеріальних активів у 2017 році порівняно із 2016 роком на 106 058 тис. грн., що свідчить про перспективу економічного зростання і підвищення активності на ринку.

Існують два основні підходи до визначення фінансової стійкості. Згідно з першим, фінансову стійкість компанії можна зрозуміти на основі визначення співвідношення позикового та власного капіталу. Згідно з другим підходом, підприємство є фінансово стійким, якщо у нього достатньо власних оборотних активів. Група показників, наведених в табл.1.3, вказує на рівень фінансових ризиків для підприємств та рівень їх залежності від позикового капіталу. Висока фінансова стійкість вказує на здатність оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні стреси без зниження фінансового та виробничого потенціалу суб'єкта господарювання [39].

Таблиця 1.3

Розрахунки показників фінансової стійкості

Показники	2015	2016	2017	Нормативне значення
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	-0,95	-1,24	-1,53	0,1 і вище
Маневреність робочого капіталу	-0,07	-0,09	-0,09	Зменшення показника
Маневреність власних обігових коштів	-0,16	-0,11	-0,07	
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	-14,30	-10,95	-10,74	Збільшення показника
Коефіцієнт покриття запасів	-1,24	0,21	0,77	Збільшення показника
Коефіцієнт фінансової автономії	-0,97	-0,62	-0,60	0,4-0,6
Коефіцієнт фінансової залежності	-1,03	-1,61	-1,66	2
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,77	-0,78	-0,89	0,1 і вище
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,97	1,62	1,60	0,4-0,6
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,39	-0,48	-0,56	1
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,59	-0,41	-0,47	0,7-0,9

Сума власних обігових коштів – цей показник вказує на ту частину оборотних активів суб'єкта господарювання, що може фінансувати за рахунок

своїх фінансових ресурсів. Відповідно позитивним є наявність на підприємстві суми власних обігових коштів у додатному розмірі. Динаміка підвищення обсягу показника є також позитивною.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами говорить про здатність підприємства фінансувати оборотні активи за рахунок власних коштів. Нормативним значенням є 0,1 та вище. У випадку нижчого значення необхідно залучати додаткові кошти для покриття розривів у платіжному календарі.

Маневреність робочого капіталу – цей показник вказує на частину запасів підприємства, що фінансуються за рахунок власних обігових коштів. Здатність покривати обсяг запасів за рахунок власних коштів свідчить про хороші перспективи розвитку підприємства, низьку потребу у додатковому залученні позикових коштів та потенційно низький обсяг фінансових витрат. Позитивним є зменшення значення показника.

Маневреність власних обігових коштів вказує, яка частина власних обігових коштів перебуває у грошовій формі. Високе значення показника свідчить про здатність швидко відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів свідчить про рівень фінансування запасів за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів. Позитивною динамікою є збільшення показника.

Коефіцієнт покриття запасів вказує на скільки запаси забезпечені нормативними джерелами фінансування запасів. Позитивною динамікою є підвищення значення цього коефіцієнту.

Коефіцієнт фінансової незалежності вказує, яку частину активів підприємство здатне профінансувати за рахунок власного капіталу. Нормативним значенням показника є 0,4 – 0,6. Нижче значення свідчить про високий рівень фінансових ризиків.

Оберненим до попереднього є коефіцієнт фінансової залежності.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу дозволяє визначити частку власного капіталу, що спрямована на фінансування оборотних активів. Додатне значення свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних. Негативною динамікою є зменшення показника.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу є протилежним до коефіцієнту автономії та дозволяє визначити частку активів підприємства, що фінансуються за рахунок довгострокових та короткострокових позикових ресурсів.

Показник фінансової стабільності – свідчить про співвідношення власних та позикових коштів.

Коефіцієнт фінансової стійкості дозволяє вказати, яка частина активів фінансується за рахунок довгострокових джерел фінансування – власного капіталу та довгострокових позикових фінансових ресурсів. Від’ємне значення показника свідчить про високий рівень ризику втрати платоспроможності та складні перспективи функціонування підприємства (рис. 1.6).

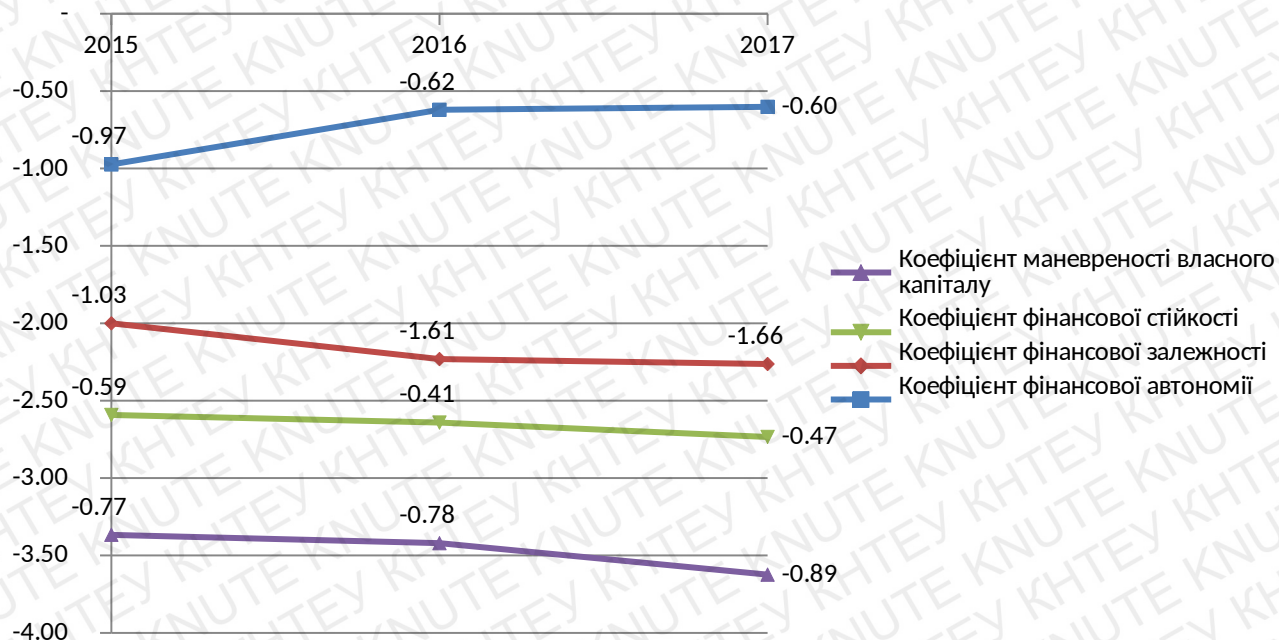

Рис. 1.6. Значення показників фінансової стійкості

Розуміння здатності підприємства відповідати за поточними зобов'язаннями є важливою для всіх користувачів фінансової звітності. Якщо підприємство не може підтримувати короткострокову платоспроможність, воно не буде в змозі підтримувати довгострокову здатність платити за боргами, також не буде в змозі задовольнити вимоги своїх акціонерів.

Поточні зобов'язання та оборотні активи є взаємопов'язаними. Зазвичай, короткострокові зобов'язання погашаються за рахунок грошових коштів, які згенеровані оборотними активами.

Важливо зазначити, що нормативні значення показників ліквідності, наведених у табл.1.4, є досить умовними оскільки значною мірою залежать від сфери діяльності підприємства, фактору сезонності, типових договорів співпраці з постачальниками товарів, робіт та послуг, сукупності інших факторів.

Таблиця 1.4

Розрахунки показників ліквідності

Показники	2015	2016	2017	Нормативне значення
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	0,51	0,45	0,40	вище 1
Коефіцієнт термінової (швидкої) ліквідності	0,47	0,39	0,33	0.6-0.8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,06	0,04	0.1
Показник відношення деб. та кредитор. заборгованості	0,66	0,55	0,43	1

Показник загальної ліквідності - це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожну гривню поточних зобов'язань. Нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3. Показник нижче нормативного свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями. Це веде до зниження довіри до компанії

з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів. Крім цього, проблеми з платоспроможністю ведуть до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. До високоліквідних активів можна віднести грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість і т.д. Цей показник схожий на показник поточної ліквідності, адже показує рівень платоспроможності компанії. Проте показник швидкої ліквідності є більш консервативним і точним, адже дозволяє виключити менш ліквідні оборотні активи. Таке значення вказує на те, що в компанії досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англомовний аналог Cash Ratio) - співвідношення найбільш ліквідної частини активів і поточних (короткострокових) зобов'язань. До найбільш ліквідної частини активів належать грошові кошти та їх еквіваленти. Показник демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Тобто компанія може залучити позикові кошти, реалізувати частину зайвих активів для збільшення суми найбільш ліквідних активів. Також компанія регулярно залучає частину коштів у фінансові інвестиції і т.д., що є позитивним фактором оскільки грошові кошти, на відміну від інших активів, не генерують дохід компанії. Тому занадто низький показник абсолютної ліквідності може говорити про те, що значна частина капіталу відволікається на формування продуктивних активів.

Значення показника співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про здатність розрахуватися з постачальниками, працівниками та іншими кредиторами за рахунок дебіторів в межах досліджуваного року. Рекомендоване значення показника дорівнює одиниці. Показник менший одиниці – підприємство здатне фінансувати дебіторську

заборгованість та частину інших активів за рахунок кредиторської заборгованості. Надання однозначної оцінки значенню показника є можливим лише працівником підприємства, адже, наприклад, його високе значення може бути свідченням реалізації чіткої стратегії та свідчить про агресивну маркетингову політику та активне комерційне кредитування покупців для цілей розширення ринку збуту (рис. 1.7)

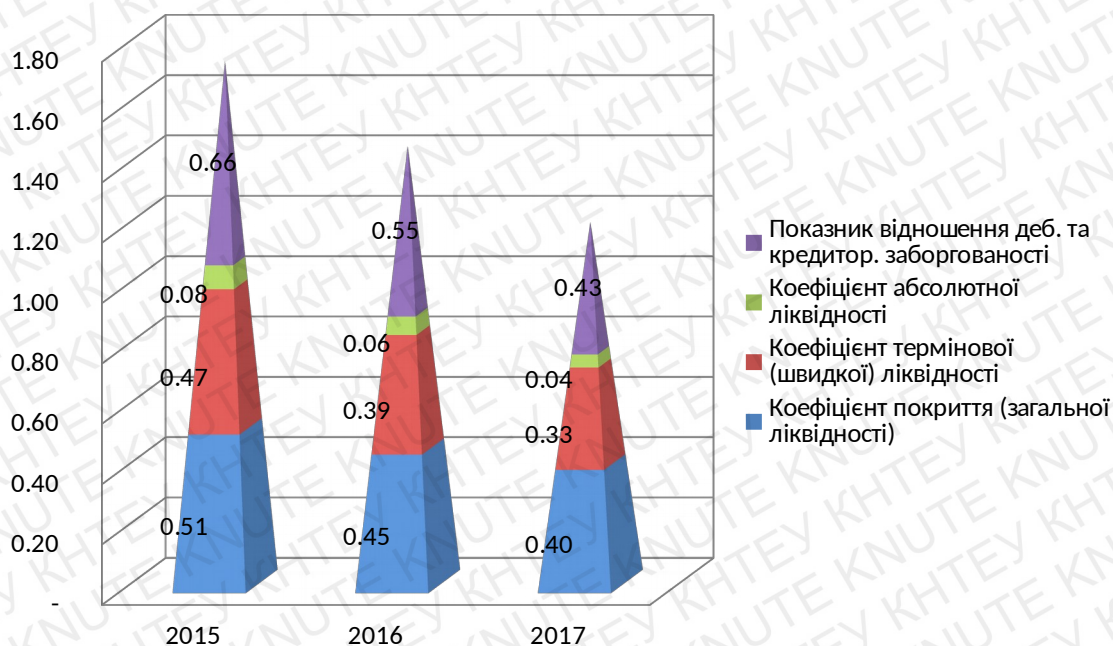

Рис.1.7. Значення показників ліквідності

Група коефіцієнтів, наведених в табл. 1.5, вказує на ефективність використання активів підприємства, послідовність політики управління виробничими запасами і т.д. Підвищення інтенсивності використання основних елементів активів є позитивною тенденцією, адже вивільнена частина фінансових ресурсів може бути спрямована за іншими напрямками. Загалом вивчення цієї групи показників є важливим в рамках аналізу фінансового стану підприємства.

Таблиця 1.5

Розрахунки показників ділової активності

Коефіцієнти	2015	2016	2017	Норма
К. оборотності активів Коб.А	6,39	5,67	5,63	Зростання показника
К. оборотності дебіторської заборгованості	13,39	12,05	12,91	Зростання показника
Тривалість погашення дебіторської заборгованості (днів)	26,89	29,87	27,89	Зменшення показника
К. оборотності кредиторської заборгованості	9,76	11,75	9,84	Зростання показника
Тривалість погашення дебіторської заборгованості (днів)	73,76	61,27	73,15	Зменшення показника
К. оборотності запасів Коб.З	-101,47	-79,21	-67,07	Зростання показника
Період оборотності запасів тоб.З	-3,55	-4,54	-5,37	Зменшення показника
К. оборотності ОЗ (фондовіддача) Коб.ОЗ	55,36	42,67	33,98	Зростання показника
К. оборотності власного капіталу Коб.ВК	-5,62	-7,36	-9,21	Зростання показника
Ефективність роботи з контрагентами Е	1,37	1,03	1,31	1

Оборотність активів вказує на ефективність використання усіх активів підприємства. Значення показника означає суму чистого доходу, що генерує кожна гривня вкладених у підприємство коштів. Однозначно позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнту у динаміці.

Фондовіддача свідчить про ефективність використання основних засобів. Показник вказує на те, скільки послуг або товарів було надано чи виготовлено із залученням кожної гривні основних засобів. Нормативною тенденцією є також висхідна динаміка показника.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на інтенсивність обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Високе значення показника свідчить про ефективну політику управління відносинами з постачальниками. Так низька сума заборгованості може свідчити, що підприємство надає комерційні кредити лише надійним клієнтам, вибудувало ефективні відносини з державними органами, оптимізувало інші сфери, в яких виникає дебіторська заборгованість. Позитивним є підвищення значення

показника. Період погашення дебіторської заборгованості – тут також нормативним є скорочення тенденції.

Період погашення кредиторської заборгованості свідчить про ефективність залучення кредиторської заборгованості. Збільшення значення показника є позитивною тенденцією, адже підприємство фінансує власну діяльність за рахунок кредиторів – постачальників сировини та матеріалів, бюджету і т.д. Ризиками значного періоду погашення кредиторської заборгованості є погіршення ділової репутації серед постачальників, застосування штрафних санкцій з боку держави, зниження продуктивності праці серед працівників і т.д.

Коефіцієнт оборотності запасів вказує на ефективність поточної політики управління запаси. Висока оборотність свідчить про продуманість тактики формування виробничих запасів, запасів готової продукції і т.д. Високі показники реалізації товарів та послуг при швидкій оборотності вказує на те, що період перебування запасів на складі є низьким, тобто відбувається мінімізація логістичних витрат (рис. 1.8).

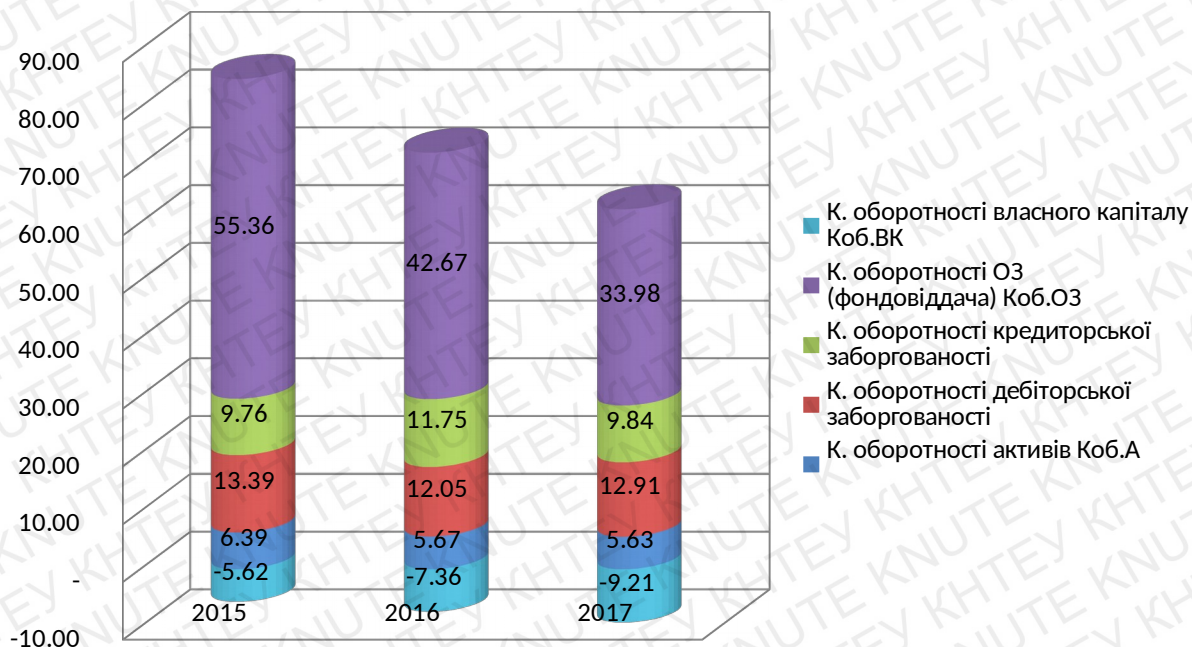

Рис. 1.8. Значення показників ділової активності

Період одного обороту запасів - вказує на те, скільки триває один оборот запасів. Позитивним є скорочення цього періоду.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу вказує на ефективність використання капіталу власників та свідчить про його продуктивність. Значення показника означає суму товарів та послуг (без врахування ПДВ), що було виготовлено та вироблено на залучені кошти акціонерів. Позитивною динамікою є зростання значення коефіцієнту.

Загалом у систему показників рентабельності найчастіше включають рентабельність активів (майна), рентабельність власного капіталу, рентабельність реалізації продукції, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність виробництва, фондорентабельність, рентабельність поточних витрат, у табл. 1.6 наведені деякі з таких показників підприємства.

Таблиця 1.6

Розрахунки показників рентабельності

Показники	2015	2016	2017	Нормативне значення
Коефіцієнт рентабельності активів R_a	-0,38	0,21	-0,14	більше 0
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу $R(ROE)$	0,39	-0,34	0,24	більше 0
Коефіцієнт рентабельності діяльності $R_{\text{реал}}$	-0,04	0,02	-0,01	більше 0
Коефіцієнт рентабельності продукції $R_{\text{прод}}$	0,04	-0,02	0,01	більше 0

Рентабельність (пасивів) активів показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку. Високе значення показника свідчить про хорошу роботу підприємства. Не існує єдиного нормативного значення показника, тому необхідно аналізувати його в динаміці, тобто зіставляючи значення різних років за період дослідження. Крім цього, бажано порівнювати значення показника зі значеннями прямих конкурентів (які мають однаковий розмір суми активів або доходу). Чим вищий показник, тим більш ефективним є весь процес управління,

адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності компанії [26].

Рентабельність власного капіталу – показник, що вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів. Цей індикатор є найбільш важливим для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період. Також цей показник використовується при оцінці вартості акцій підприємства, адже рентабельність власного капіталу дозволяє визначити, на які дивіденди можуть розраховувати власники акцій або на скільки зросте вартість їх акцій. Проте зниження власного капіталу (яке може бути викликаним, наприклад, викупом акцій) призводить до збільшення коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Високий рівень боргу також викликає збільшення показника, адже це означає, що компанія використовує кредитний капітал замість власного як джерело фінансування (рис. 1.9)[20].

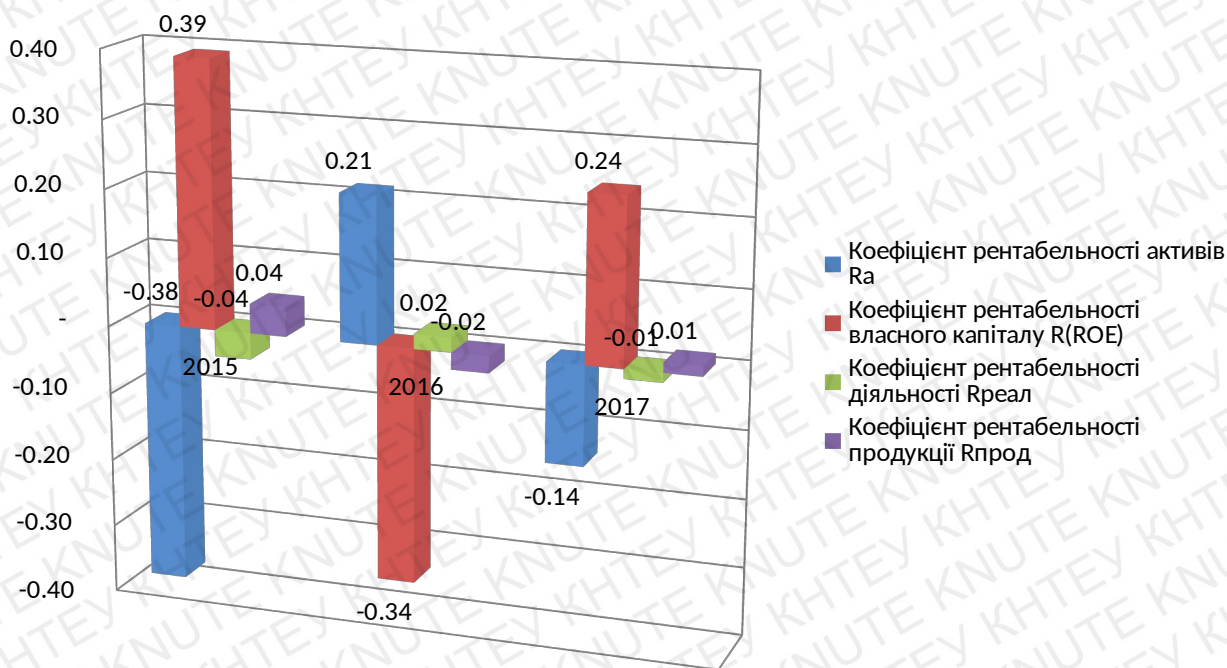

Рис. 1.9. Значення показників рентабельності

Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком - показник прибутковості, який вказує на обсяг чистого прибутку (виручки компанії, за вирахуванням операційних витрат, відсотків, податків і іншого), який генерує кожна гривня продажів. Значення вказує на частку виручки компанії, яка залишається після вирахування всіх витрат за поточний період. Також значення дозволяє приблизно спрогнозувати, на скільки зросте чистий прибуток компанії при підвищенні рівня збуту на гривню. Рентабельність продажів по чистому прибутку залишається на стабільному рівні, в 2016 році, кожна гривня продажів принесла 2 гривні чистого прибутку. Цей показник свідчив про ефективне управління витратами компанії. Але динаміка зростання витрат у 2017 році значно перевищила динаміку зростання виручки, і даний показник знову став від'ємним. З огляду на те, що чистий прибуток утворюється під впливом всіх факторів, які формують доходи і витрати, пошук можливостей підвищення рентабельності можливий і в операційній, і у фінансовій, і в інвестиційній сферах. Оптимізація структури фінансових ресурсів і зниження вартості їх залучення, використання податкових пільг, зниження витрат на виробництво товарів і послуг, оптимізація витрат на маркетингові комунікації, все це дозволить підвищити рентабельність продажів. Звичайно, цей перелік можливих напрямків дій не є вичерпним.

Висновки до розділу 1

Розглянуто поняття контролю та його місце в системі управління фінансовим станом суб'єкта господарювання, значимість якої важко переоцінити, адже від того, наскільки ефективно виконуються всі її функції залежить коректність прийняття управлінських рішень внутрішніх та зовнішніх користувачів інформації.

Висвітлено різні підходи до визначення поняття «контроль фінансового стану», суть якого полягає в комплексі заходів, спрямованих на законодавчо регульовану методику оцінки фінансового стану. Всі функції управління пов'язані

між собою і не можна вважати, що є більш значущі, проте функція контролю виділяється тим, що завдяки його проведенню підприємство завжди має достовірну оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання, що, дає можливість виявити та оперативно усунути існуючі відхилення у розвитку підприємства і знайти шляхи покращення ситуації у майбутньому.

Проаналізовано сучасний стан нормативно-законодавчої бази з питань оподаткування, висвітлено основні проблеми, серед яких є неоднозначність тлумачення законів, складнощі перекладу міжнародних стандартів, процес постійного вдосконалення та внесення змін в існуючі закони. Бухгалтерська служба та вищий управлінський персонал підприємства мають бути обізнаними в цій сфері та завжди слідкувати за нововведеннями та змінами, адже саме від оперативного їх виявлення та впровадження залежить правильність подання основних показників фінансового стану підприємства.

Приватне акціонерне товариство «Авіакомпанія «Міжнародні Авіалінії України» - компанія з міжнародним досвідом у сфері пасажирських перевезень та передовими напрацювання у сферах управління бізнесом, технічного обслуговування та сервісу.

Проведений детальний аналіз економічного потенціалу ПрАТ «МАУ» дає змогу відстежити основні тенденції використання ресурсів та джерел їх утворення за досліджуваний період. Дослідження динаміки активів ПрАТ «МАУ» свідчить про зростання обсягу реалізації та чистого доходу від реалізації на 4 273 396 тис.грн., лише за період 2016-2017 рр., що, безумовно, є позитивним результатом.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

ПрАТ «МАУ»

2.1. Організаційно-інформаційна модель контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ»

Модель механізму організаційно-інформаційного забезпечення фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання зображено на рис. 2.1.

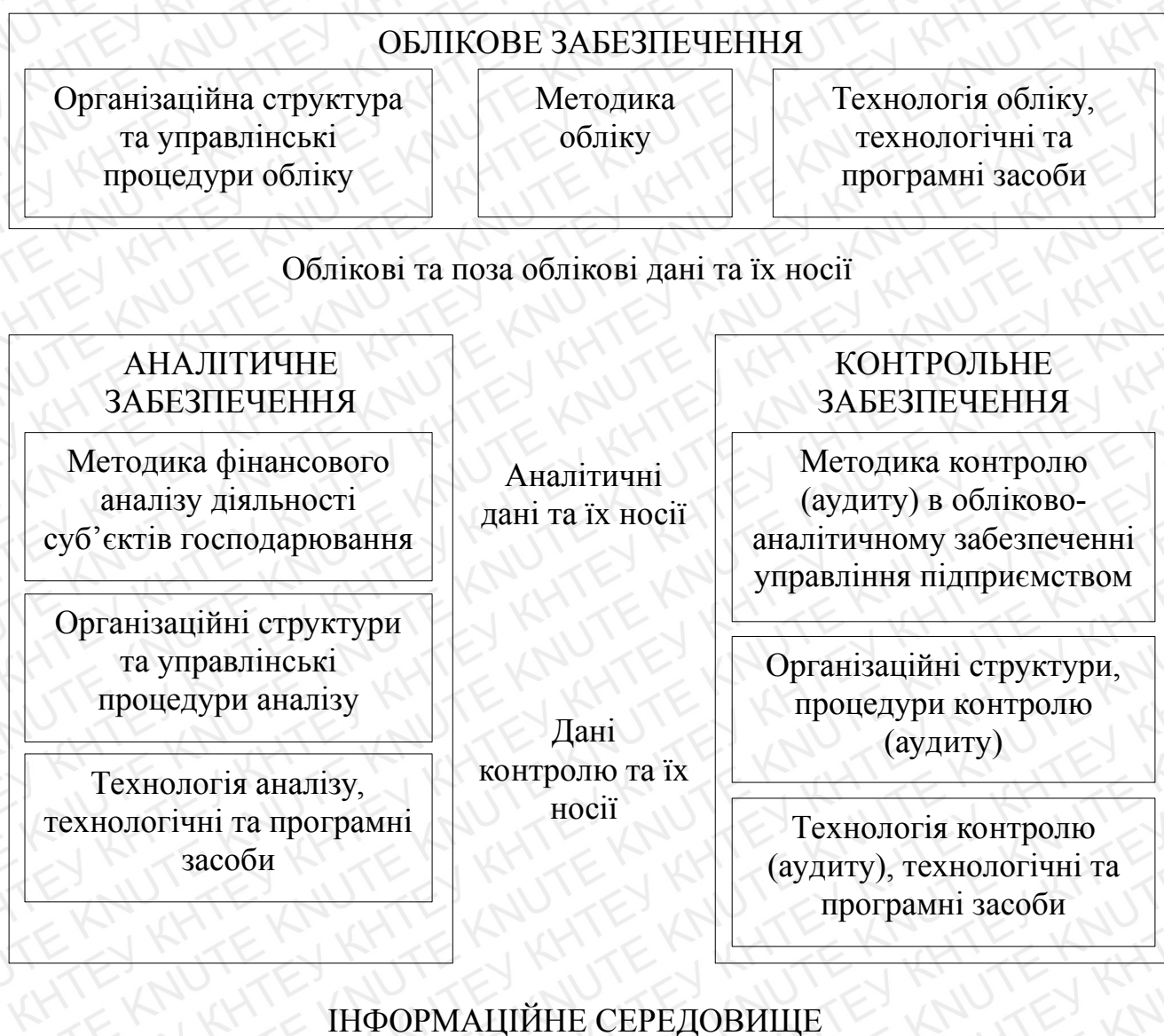

Рис 2.1. Модель механізму організаційно-інформаційного забезпечення фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання

Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу підприємства є стислою характеристикою його суб'єктів та об'єктів, інформаційної бази, методів і прийомів обробки економічної інформації, узагальнення результатів аналізу [32].

Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу діяльності підприємства складається з шести взаємопов'язаних блоків, наведених на рис. 2.2.

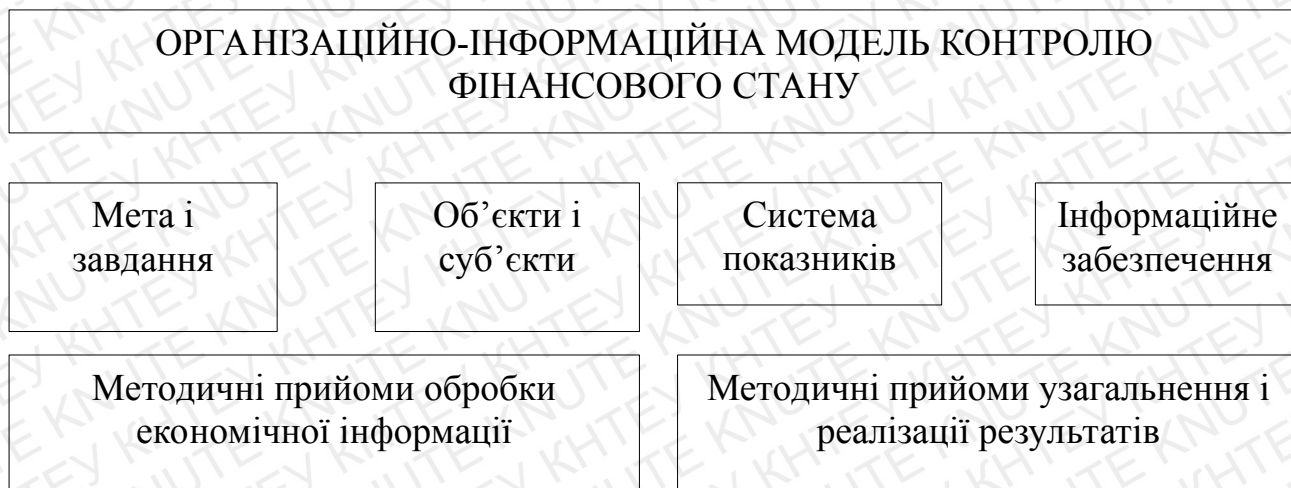

Рис. 2.2. Узагальнена організаційно - інформаційна модель аналізу фінансового стану підприємства торгівлі

Перший блок «Мета і завдання» - передбачає визначення мети аналітичної діяльності та системи завдань, послідовне вирішення яких сприятиме досягненню поставленої мети [17].

Мета отримання точної та своєчасної інформації системою управління про фінансовий стан суб'єкта господарювання та можливі шляхи його оптимізації. Це досягається за допомогою проведення аналізу фінансового стану, який показує можливі шляхи і кількісно оцінює резерви збільшення ринкової вартості підприємства на основі ефективного управління його майнового і фінансового потенціалу.

Для досягнення поставленої мети слід розв'язати завдання, які наведені на рис. 2.3.

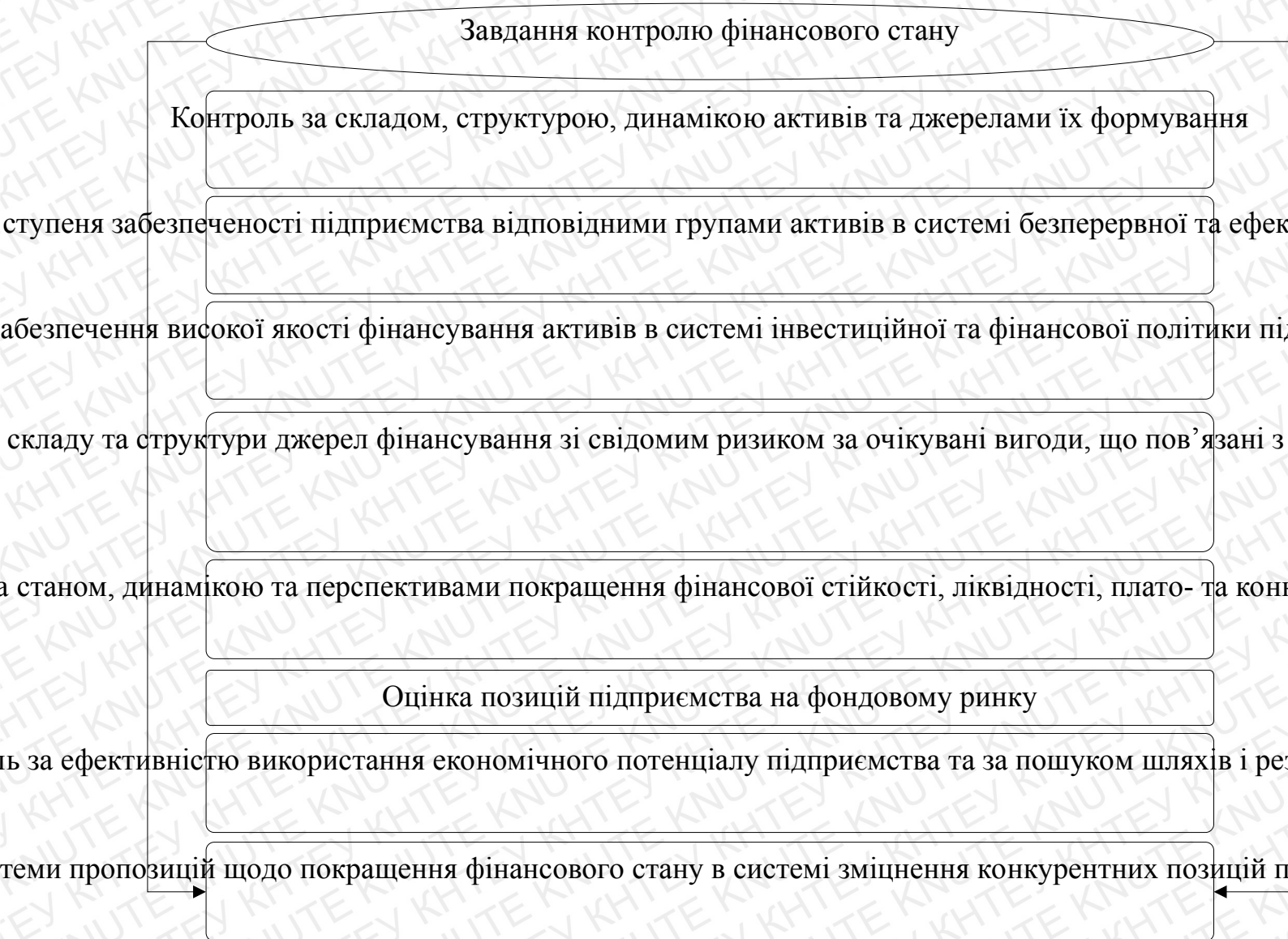

Рис. 2.3 Завдання контролю фінансового стану

Другий блок «Об'єкти і суб'єкти» - характеризує об'єкти аналітичної діяльності та основні параметри, за якими дані об'єкти підлягають дослідженню, а також суб'єкти аналізу стосовно конкретних завдань, які належить виконати для досягнення мети аналізу, зображено на рис. 2.4 [44].

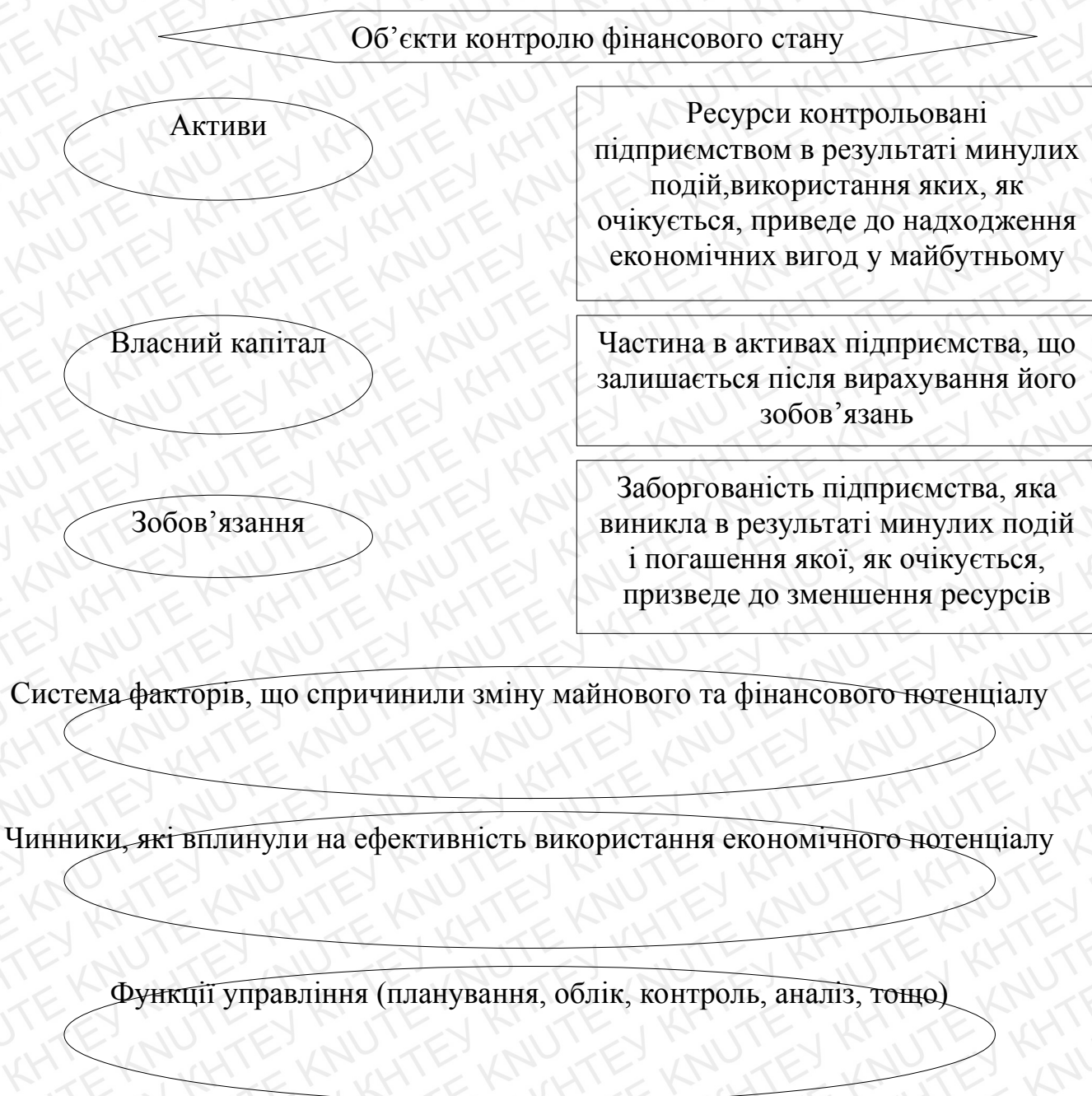

Рис. 2.4. Об'єкти контролю фінансового стану

Суб'єктами контролю фінансового стану є користувачі інформаційних ресурсів фінансового аналізу підприємства, які наведені на рис. 2.5 [48].

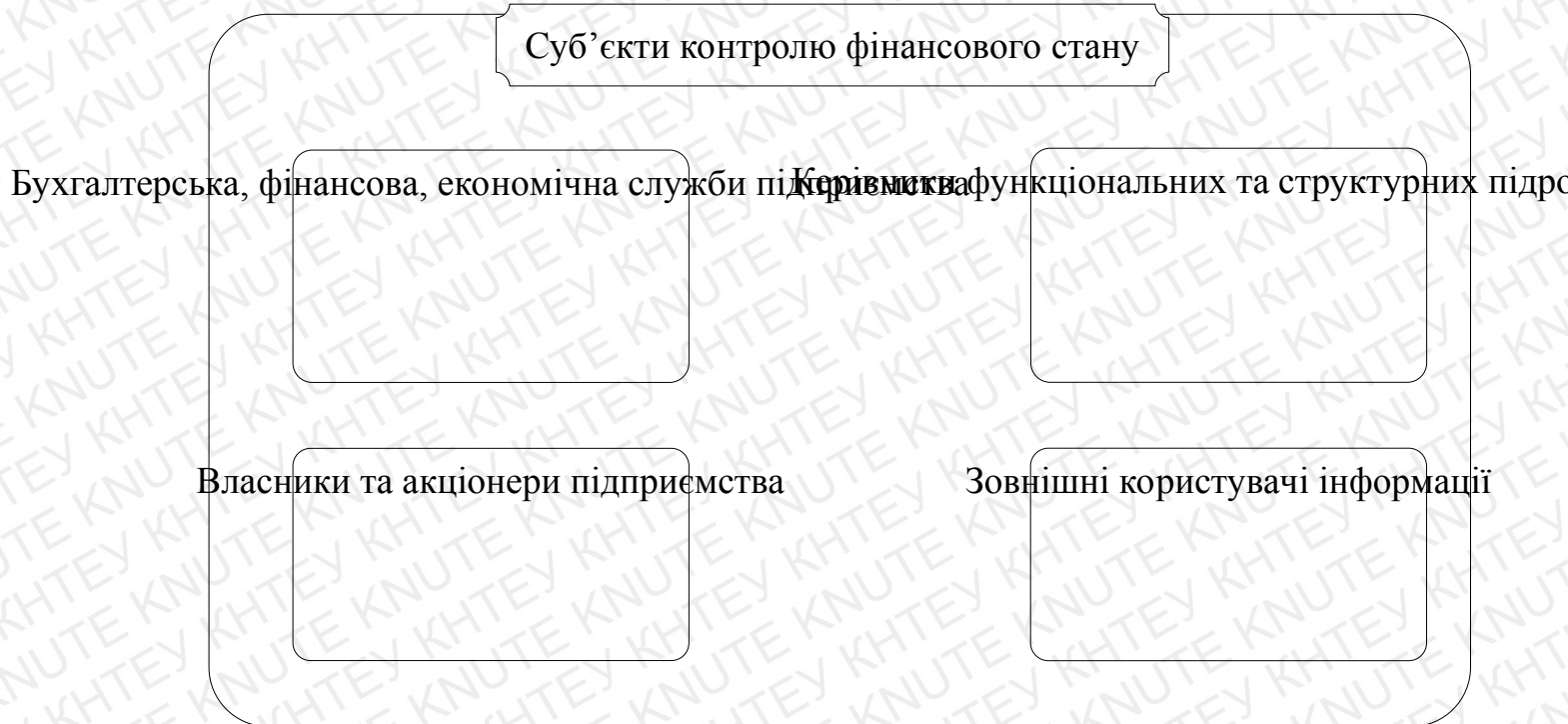

Рис 2.5. Суб'єкти контролю фінансового стану

Загальноприйнятим є розподіл користувачів інформаційних ресурсів фінансового аналізу на зовнішніх та внутрішніх, які мають різні інтереси та інформаційні потреби. Система внутрішніх користувачів інформаційного ресурсу фінансового аналізу підприємства наведена в табл. 2.1.[22]

Таблиця 2.1

Внутрішні користувачі		
Суб'єкти	Необхідна інформація	Мета використання інформації
Власники та вищий управлінський персонал	Загальний фінансовий стан суб'єкта господарювання	Прийняття управлінського рішення щодо тактичного і стратегічного розвитку
Менеджери різних рівнів та напрямків діяльності	Інформація щодо функціонування підпорядкованої системи діяльності	Прийняття управлінського рішення щодо удосконалення та регулювання діяльністю
Керівники підрозділів	Інформація про функціонування підрозділів та про доходи і витрати	Прийняття оперативних рішень для контролю та управління підрозділами
Робітники та службовці підприємства	Інформація про загальний стан функціонування підприємства	Збереження робочих місць, можливість підвищення заробітної плати та заохочень

Зовнішні користувачі, що забезпечують та спрямовують діяльність підприємства, здійснюють фінансовий аналіз для оцінки ефективності своїх відносин з суб'єктом господарювання визначенням його економічного потенціалу. Система зовнішніх користувачів інформаційного ресурсу фінансового аналізу підприємства наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Зовнішні користувачі

Суб'єкти	Необхідна інформація	Мета використання інформації
Реальні та потенційні інвестори	Фінансовий та майновий стан підприємства, рентабельність, одержані прибутки	Можливість отримання прибутку, прийняття рішень по операціях з акціями, про доцільність вкладення капіталу
Банківські та інші кредитні установи	Фінансовий та майновий стан підприємства, платоспроможність	Можливість надання кредитів, ймовірність повернення кредиту та отримання відсотків
Постачальники та інші кредитори	Платоспроможність підприємства	Своєчасність оплати рахунків, заборгованості
Замовники, покупці та клієнти	Інформація про фінансовий стан суб'єкта господарювання	Можливість отримання необхідних товарів та послуг
Конкуренти	Інформація щодо рівня конкурентоспроможності	Прийняття стратегічних, тактичних та оперативних рішень
Державна податкова адміністрація	Своєчасність та повнота сплати податків	Контроль за надходженнями коштів до бюджету, нарахування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату податків
Органи державної статистики	Узагальнення та аналіз звітності	Підготовка необхідної інформації для вищих органів державного управління
Широка громадськість	Загальний вплив діяльності підприємства на добробут суспільства	Згідно з потребами користувачів

Для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності [49].

Третій блок «Система показників» - складається з переліку показників, за якими передбачено дослідити об'єкти контролю, з визначенням певних термінів тривалості аналітичного періоду, зображено на рис. 2.6.

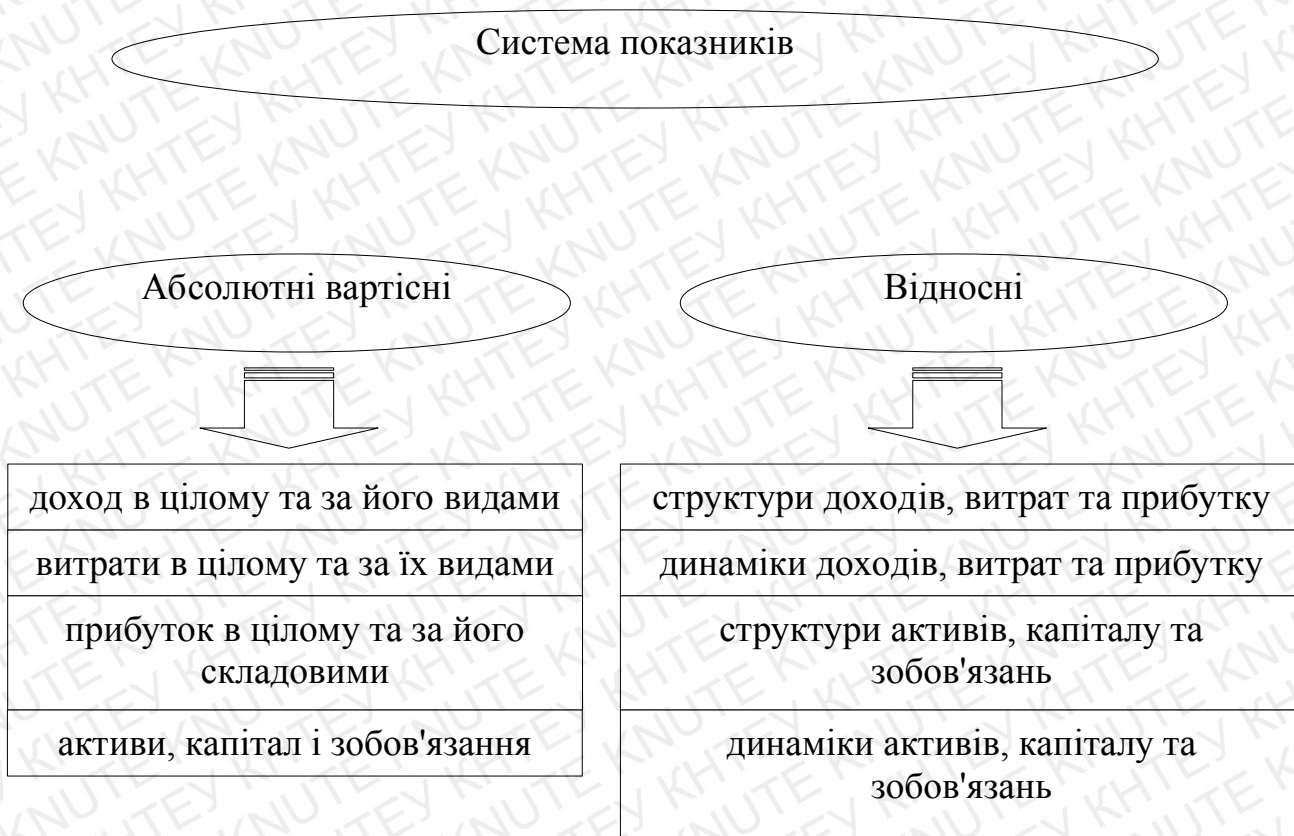

Рис. 2.6. Система показників

Четвертий блок «Інформаційна база» - визначає джерела утворення та види економічної інформації, за допомогою якої мають досліджуватись об'єкти контролю.

Інформаційна база складається із зовнішньої інформації, яка містить правову, нормативну і довідкову інформацію (рис. 2.7.) та внутрішньої. Фінансова звітність являє собою систему показників, що відображають інформацію про фінансовий стан організації на звітну дату, а також фінансові результати її діяльності за звітний період. Склад, зміст, вимоги та інші методичні основи

фінансової звітності на підприємствах України регламентовані відповідними нормативно-правовими актами [31].

Позаоблікові джерела інформації

Правова інформація – законодавчі акти України, що регулюють діяльність підприємств і установ у сфері господарських, фінансових та трудових відносин

Директивна інформація – постанови Кабінетів міністрів України, Національного банку України; накази Міністра фінансів України, Державного комітету статистики, інших міністерств та відомств

Нормативно-довідкова інформація – збірки галузевих, міжгалузевих та відомчих нормативів, стандарти, преїскуранти, довідники, засоби масової інформації тощо

Рис 2.7. Джерела інформації (позаоблікові)

Кожне підприємство розробляє свої планові та прогностні показники, норми, нормативи, тарифи та ліміти, систему їх оцінки та регулювання фінансової діяльності. Ця інформація становить комерційну таємницю, а іноді й «ноу-хау». Відповідно до чинного законодавства України підприємство має право тримати таку інформацію в секреті. Перелік її визначає керівник підприємства.

Усі показники бухгалтерського балансу та звітності взаємозв'язані один з одним. Їх цінність для своєчасної та якісної оцінки фінансового стану підприємства залежить від їхньої вірогідності та дати складання звіту.

У цілому бухгалтерський баланс складається з активу та пасиву і свідчить про те, як на певний час розподілено активи та пасиви і як саме здійснюється

фінансування активів за допомогою власного та залученого капіталу. До такої (внутрішньої) інформації відноситься планова та фактографічна інформація (рис. 2.8.)

Внутрішня інформація

Облікові (фактографічні) джерела інформації

Публічна фінансова звітність

Дані управлінського, статистичного, податкового, оперативного, стратегічного обліку та звітності

Планові джерела інформації

Бізнес план

Фінансовий план

Виробнича програма

Всі інші види оперативних, тактичних та стратегічних планів

Рис. 2.8. *Джерела інформації (облікові та планові)*

П'ятий блок «Методичне забезпечення» - передбачає характеристику методів та прийомів обробки економічної інформації, до яких відносять економіко-логічні та економіко-математичні методи, наведені в табл. 2.3 [40].

Методичні прийоми

ЕКОНОМІКО-ЛОГІЧНІ	ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ
Групування, порівняння, розрахунок відносних показників, розрахунок середніх показників, деталізація, елімінування	Методи кореляційно-регресійного аналізу; Методи моделювання фінансових показників

Шостий блок «узагальнення та реалізація» - характеризує заключну стадію фінансового контролю, яка завершується прийняттям управлінських рішень щодо подальшого розвитку об'єктів контролю.

Узагальнення результатів:

- систематизація інформації
- кількісна оцінка втрачених можливостей
- кількісна оцінка потенційного збільшення прибутку і рентабельності підприємства
- кількісна оцінка резервів поліпшення фінансового стану підприємства
- розробка прогнозу показників фінансових звітів, деталізованих за формами звітності
- аналіз прогнозу показників фінансових звітів
- оформлення результатів аналізу та прогнозування показників фінансових звітів і передача їх в управлінські структури систематизація інформації;
- кількісна оцінка потенційного збільшення прибутку і рентабельності підприємства;
- кількісна оцінка резервів поліпшення фінансового стану підприємства;
- розробка багатоваріантних заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства у майбутньому періоді;
- оформлення результатів аналізу та передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів.

Реалізація результатів:

- ⇒ оцінка варіантів заходів поліпшення фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства з точки зору найбільшої відповідності його фінансовій стратегії;
- ⇒ вибір оптимального варіанту заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства;
- ⇒ прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів;
- ⇒ доведення прийнятого рішення до виконавців;
- ⇒ визначення термінів і забезпечення контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень.
- ⇒ оцінка прогнозу показників фінансових звітів з точки зору відповідності фінансовій стратегії підприємства
- ⇒ прийняття рішення щодо реалізації прогнозу
- ⇒ доведення прийнятих рішень до виконавців
- ⇒ визначення термінів і забезпечення контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень [45].

Організаційно-інформаційна модель контролю фінансового стану суб'єкта господарювання - сукупність його підсистем, що відображають тенденції змін структури активів і пасивів, обумовлених використанням капіталу та впливом внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства

2.2 Організація і методика формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану ПрАТ «МАУ»

Специфіка діяльності підприємства взагалі та особливості об'єкту аналітичної оцінки, зокрема, призводять до розбіжностей у виділенні окремих етапів аналізу. Однак, найчастіше зустрічається виділення трьох основних етапів проведення аналізу на підприємстві: підготовчий, основний та заключний [46].

Підготовчий етап включає в себе роботи організаційного характеру, що гарантують достатню глибину й оперативність аналізу. Реалізація підготовчого етапу відбувається за наступними напрямками:

1. Складання плану або програми аналізу, яка передбачає:

- визначення мети й об'єктів аналізу. Об'єкти аналізу відбирають такі, вивчення яких дало б змогу отримати найповніші відповіді на поставлені запитання;
- ознайомлення з матеріалами і результатами раніше проведеного аналізу за окресленою програмою чи відібраними об'єктами, яке дасть змогу не лише оцінити ефективність вже проведеної аналітичної роботи, а й врахувати при подальшому плануванні допущені раніше помилки і недоліки;
- складання графіка проведення аналітичної роботи, який має передбачати конкретні терміни, оскільки чим оперативніший аналіз, тим ефективніше використовують його результати в управлінні господарською діяльністю;
- перелік виконавців і розподіл обов'язків між ними. Кількість і кваліфікація виконавців залежить від програми аналізу і від термінів його проведення.

Розподіл обов'язків між виконавцями потребує диференційного підходу.

Значна частина аналітичних робіт має більш чи менш технічний характер (збір, систематизація, обробка даних), і тому її можна виконати за допомогою обчислювальної техніки і вручну без участі робітників високого рівня кваліфікації. Інша частина робіт - безпосередній аналіз оброблених і згрупованих даних, інтерпретація отриманих результатів, розробка висновків і пропозицій - потребують участі в них добре підготовлених фахівців;

- визначення методики аналітичної оцінки, яка сприятиме досягненню сформованої мети.

2. Визначення необхідних джерел інформації та їх систематизація й узагальнення.

Другий - основний етап роботи включає в себе:

- ⇒ збір і перевірку достовірності інформації, яка буде використовуватись під час аналізу;
- ⇒ систематизацію накопичених матеріалів;
- ⇒ обробку отриманих даних і заповнення аналітичних таблиць;

- ⇒ вивчення напрямків і причин відхилення фактичних показників від планових;
- ⇒ оцінку динаміки об'єкту аналізу;
- ⇒ визначення впливу факторів на зміну об'єкту аналізу;
- ⇒ виявлення резервів збільшення ефективності діяльності підприємства.

Достатня і достовірна інформація - головна умова успішності аналітичної роботи, тому даний етап починається з підбирання, перевірки повноти і якості інформації, яку планується використовувати в аналізі. Обробка даних полягає у наступному:

- зіставленні показників (за оцінкою, структурою, принципами побудови тощо);
- статистична обробка (розрахунок середніх, відносних величин групування показників тощо);
- проведення аналітичних розрахунків і формування таблиць.

Аналітичні розрахунки можна виконувати як окремо, так і в самих таблицях. Взагалі роль складених аналітичних таблиць буває різною. Вони можуть служити ілюстративним матеріалом для аналітичних записок, відображати результати проведеного аналізу [63].

Вивчення відображених у таблицях цифрових даних потрібно для оцінювання досягнутого рівня показників в порівнянні з планом, минулими періодами, середньогалузевими даними тощо. Для обробки і вивчення показників діяльності підприємств використовують весь арсенал технічних прийомів аналізу.

По закінченні основного етапу, на підставі проведеного аналізу дають оцінку ефективності роботи суб'єкта господарювання, узагальнюють досягнення і недоліки його діяльності (з визначенням причин відхилень від встановлених планових завдань), виявляють наявні резерви для максимально ефективного використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Заключний етап полягає в узагальненні отриманих результатів та науковому обґрунтуванні управлінських рішень, які спрямовані на підвищення ефективності функціонування підприємства. На заключному етапі відбувається:

- проведення підсумкової оцінки діяльності і узагальнення результатів аналізу;
- формулювання висновків і пропозицій щодо прийняття належних управлінських рішень за результатами аналізу, відповідно до його цілей і завдань. Ці висновки та пропозиції оформлюються у вигляді пояснювальної записки до звіту;
- розробка організаційно-технічних заходів щодо усунення недоліків, підвищення ефективності використання виявлених резервів (за виконанням заходів слід встановити дійовий контроль);
- підготовка розпорядчих актів, призначення осіб, відповідальних за виконання прийнятих рішень [57].

Також необхідно звернути увагу на можливість повернення до підготовчого етапу в ході реалізації основного етапу. Це стає необхідним у разі виявлення раніше не врахованих факторів і деталей. Саме в цьому випадку може виникнути необхідність коректування завдань, інформаційного забезпечення і методики проведення аналізу, тобто організаційних аспектів аналітичного процесу.

Основними інформаційними джерелами для оцінювання фінансового стану підприємства є:

- показники фінансової звітності підприємства;
- показники статистичної звітності підприємства;
- дані поточного бухгалтерського обліку [83].

Фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан) форма №1, звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) форма №2, звіту про рух грошових коштів форма №3, звіту про власний капітал форма №4 і приміток до фінансової звітності.

Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює певний період, складається наростаючим підсумком з початку звітного року. З погляду фінансового аналізу є три основні вимоги до бухгалтерської звітності. Вона повинна уможливлувати:

- оцінку динаміки та перспектив одержання прибутку підприємством;
- оцінку наявних у підприємства фінансових ресурсів та ефективності їх використання;
- прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері фінансів для здійснення інвестиційної політики.

Для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 року № 39, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 15 березня 2000 року за № 161/4382 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 24 січня 2011 року № 25) (із змінами). Дане положення визначає:

- мету фінансових звітів;
- їх склад;
- звітний період;
- якісні характеристики та принципи, якими слід керуватися під час складання фінансових звітів;
- вимоги до розкриття інформації у фінансових звітах [62].

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

НП(С)БО 1 треба застосовувати за підготовки й надання фінансових звітів підприємствами, організаціями, установами та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ). В таблиці 2.4 відображено інформаційні потреби основних користувачів звітності [64].

Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестори, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами Участь у капіталі підприємства. Оцінка якості управління Визначення суми дивідендів
Керівництво підприємства	Регулювання діяльності підприємства
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення зобов'язань підприємства. Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

Інформаційні потреби користувачів фінансової звітності розрізняються відповідно до мети її використання. Фінансова звітність повинна надати дохідливу, доречну, достовірну та порівнянну інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, руху його грошових коштів, змін у складі власного капіталу.

Фінансова звітність має бути підготовлена та надана користувачам у певні терміни, які визначаються чинним законодавством. У разі надмірної затримки в наданні звітної інформації вона може втратити свою актуальність. Призначення різних компонентів фінансової звітності наведено в табл. 2.5 [78].

Таблиця 2.5

Призначення основних компонентів фінансової звітності

Компоненти фінансової	Зміст	Використання інформації
-----------------------	-------	-------------------------

звітності		
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства; прогнозування майбутніх потреб у позиках; оцінка та прогнозування змін у економічних ресурсах, які підприємство (імовірно) контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства; структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки	Вибрана облікова політика. Інформація, не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова за П (С) БО. Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка та прогноз: облікової політики; ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання; діяльності підрозділів підприємства тощо

Фінансова звітність підприємств містить також іншу інформацію щодо стану фінансів підприємств. На основі аналізу звітних даних визначаються основні тенденції формування й використання фінансових ресурсів підприємства,

причини змін, що сталися, сильні та слабкі сторони підприємства та резерви поліпшення фінансового стану підприємства у перспективі.

В процесі складання фінансової звітності підприємства слід керуватися принципами автономності, безперервності діяльності підприємства, періодичності, нарахування, відповідності, послідовності, обачності, а також єдиного грошового вимірника. Під час складання фінансової звітності необхідно намагатися узгодити усі перелічені принципи так, щоб досягти належних якісних характеристик фінансової звітності [56].

Підсумовуючи вищенаведений матеріал, слід зазначити наступне, що основними інформаційними джерелами для оцінювання фінансового стану підприємства є показники фінансової, статистичної звітності підприємства і дані поточного бухгалтерського обліку.

Інформацію для аналізу фінансового стану поділяють на відкриту (представлена інформаційними даними, які містяться у бухгалтерській і статистичній звітності і виходять за межі підприємства) й закриту (планові і прогнозовані показники, норми, нормативи, ліміти, тарифи, тобто інформація, що становить комерційну таємницю) [81].

Також слід виокремити, що інформаційні потреби користувачів фінансової звітності розрізняються відповідно до мети її використання. Тому фінансова звітність повинна надати дохідливу, доречну, достовірну та порівнянну інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, руху його грошових коштів, змін у складі власного капіталу [47].

Важливим моментом аналізу фінансового стану є використання крім фінансової звітності на підприємствах іншої інформації, яка доступна тільки персоналу підприємства, зокрема, планово-нормативна (фінансовий план, нормативи), конструкторсько-технологічна інформація, позаоблікова інформація (маркетингові дослідження, закони, інструкції, експертна інформація) тощо [54].

Таким чином, на основі аналізу звітних даних визначаються основні тенденції формування й використання фінансових ресурсів підприємства, причини змін, що сталися, сильні та слабкі сторони підприємства та резерви

поліпшення фінансового стану підприємства у перспективі (прогнозування майбутнього фінансового стану).

2.3. Використання аналітичних прийомів при здійсненні моніторингу та контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ»

Найбільш широко використовуються при оцінці фінансового стану фінансові коефіцієнти, їх аналіз дозволяє виявити симптоми прихованих явищ, проблеми, що потребують глибокого вивчення. Корисність коефіцієнтів для аналізу і прийняття рішень залежить від правильності їх інтерпретації. Для цього необхідно знати внутрішні і зовнішні фактори їх формування. Найважливішими коефіцієнтами є ліквідність, ділова активність, фінансова стійкість і рентабельність [82].

Коефіцієнтний метод передбачає розрахунок показників, що розкривають різні аспекти господарювання підприємства і враховують вплив як внутрішнього, так і зовнішнього середовищ на його фінансовий стан. Такі показники наведені на рис. 2.9. Цей метод використовують підприємства, які мають у своєму штаті аналітиків чи аналітичний відділ, оскільки інтерпретація результатів є достатньо трудо- та часозатратною [86].

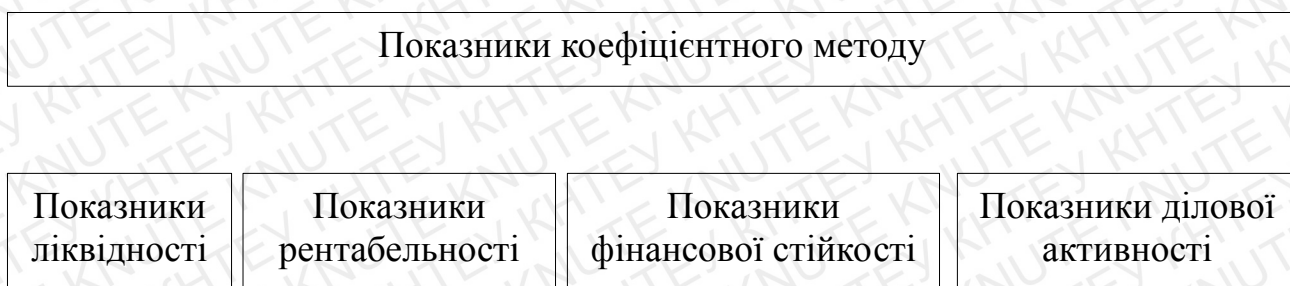

Рис. 2.9. Коефіцієнтний метод (загальні показники)

Початковим етапом в оцінці фінансового стану підприємства являється розрахунок показників майнового стану підприємства, що з одного боку дають загальну вартісну оцінку активів - показник сума господарських коштів, що є у розпорядженні підприємства, а з іншого - показують частку зношених основних

засобів у загальній їх вартості - коефіцієнт зносу основних фондів. Крім того, саме тут, ми можемо прослідкувати в динаміці, яка частина основних засобів була оновлена - коефіцієнт оновлення основних засобів, а яка вибула, через моральний і фізичний знос - коефіцієнт вибуття основних засобів [77].

Особливе місце серед показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання, належить показникам платоспроможності та ліквідності. Платоспроможність означає здатність покриття усіх зобов'язань підприємства (короткострокових та довгострокових) усіма активами. Оцінка платоспроможності проводиться на основі характеристики ліквідності поточних активів. Під ліквідністю підприємства слід розуміти його здатність покривати зобов'язання активами, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань [36].

Ознакою ліквідності є перевищення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями, тобто наявність чистого робочого капіталу (власного оборотного капіталу).

Водночас слід утримуватися від "замороження" на тривалий період високоліквідних активів від участі у виробничому процесі, оскільки це врешті-решт призведе до зниження показників, що характеризують фінансові результати діяльності підприємства, зокрема, рентабельність виробництва.

Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність. В той же час ліквідність, характеризує не тільки поточний стан розрахунків, але і перспективу [68].

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні засобів з активу, які згруповані за ступенем убуючої ліквідності, з короткостроковими зобов'язаннями з пасиву, які групуються за ступенем терміновості їх погашення. Загальні показники ліквідності наведені на рис. 2.10.

Показники ліквідності

Коefіцієнт абсолютної ліквідності
 Коefіцієнт загальної ліквідності
 Коefіцієнт критичної ліквідності

Рис. 2.10. *Загальні коефіцієнти ліквідності*

Коefіцієнт загальної ліквідності (Коefіцієнт покриття) характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку ліквідності активів. Оскільки поточні зобов'язання підприємства погашаються в основному за рахунок поточних активів, для забезпечення нормального рівня ліквідності необхідно, щоб вартість поточних активів перевищувала суму поточних зобов'язань (ця вимога також впливає з “модифікованого золотого фінансового правила”). Нормальним значенням даного коефіцієнта вважається 1,5...2,5, але не менше 1. Однак на його рівень впливає галузева належність підприємства, структура запасів, стан дебіторської заборгованості, тривалість виробничого циклу й інші фактори. Розрахунок коефіцієнта загальної ліквідності проводиться за формулою (2.1).

$$K_{зл} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.1)$$

Коefіцієнт поточної ліквідності — показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Цей показник показує платіжні можливості

підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Теоретично значення коефіцієнта вважається достатнім, якщо воно перевищує 0,6. Розраховується за формулою (2.2).

$$K_{пл} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.2)$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається за формулою (2.3).

$$K_a = \frac{\text{Грошові активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.3)$$

Теоретично значення коефіцієнта вважається достатнім, якщо воно перевищує 0,2...0,3. На практиці ж значення бувають значно нижчі, і за цим показником не можна відразу робити негативні висновки про можливість підприємства негайно погасити свої борги, тому що мало ймовірно, щоб всі кредитори підприємства одночасно пред'явили б йому свої вимоги. У той же час, занадто високе значення показника абсолютної ліквідності свідчить про нерациональне використання фінансових ресурсів [88].

Аналіз фінансової стійкості підприємства - найважливіша характеристика його діяльності та фінансово-економічного добробуту, яка характеризує результат його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями і нарощувати економічний потенціал. Загальні показники фінансової стійкості наведені на рис. 2.11.

Показники фінансової стійкості

Коефіцієнт автономії
Коефіцієнт фінансового ризику
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу

Рис. 2.11. Загальні коефіцієнти фінансової стійкості

Коефіцієнт автономії визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу, чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, нормативне (рекомендоване) значення $>0,5$, за формулою (2.4).

$$K_a = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Пасив}} \quad (2.4)$$

Коефіцієнт фінансової залежності показник обернений до коефіцієнта автономії; показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власних коштів, нормативне (рекомендоване) значення до зменшення показника, за формулою (2.5).

$$K_{\text{ф.з.}} = \frac{\text{Пасив}}{\text{Власний капітал}} \quad (2.5)$$

Коефіцієнт маневреності власних засобів характеризує ступінь мобільності власних засобів підприємства, нормативне (рекомендоване) значення до збільшення показника в межах 0,2-0,5, за формулою (2.6).

$$K_{\text{м.в.з.}} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}} \quad (2.6)$$

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу розраховується як відношення вартості робочого капіталу (власних оборотних коштів) до суми джерел власних коштів та характеризує ступінь мобільності використання власних коштів підприємством, нормативне (рекомендоване) значення $>0,5$, за формулою (2.7).

$$K_{\text{м.р.к.}} = \frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Власні кошти}} \quad (2.7)$$

Коефіцієнт фінансової стабільності визначається як відношення власного капіталу та залученого капіталу, нормативне (рекомендоване) значення > 1 , за формулою (2.8).

$$K_{\text{ф.с.}} = \frac{\text{Власні кошти}}{\text{Позикові кошти}} \quad (2.8)$$

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу Визначає частку пасивних коштів підприємства в загальній сумі коштів, вкладених у майно підприємства, нормативне (рекомендоване) значення до збільшення показника, за формулою (2.9).

$$K_{\text{п.к.}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Пасив}} \quad (2.9)$$

Світова практика господарювання пов'язує поняття ділової активності з поняттям інвестиційної привабливості підприємства. Ділова активність

підприємства у фінансовому аспекті виявляється насамперед у швидкості обороту його засобів [84].

Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки фінансових коефіцієнтів оборотності, що являються відносними показниками фінансових результатів діяльності підприємства. Загальні показники ділової активності наведені на рис. 2.12.

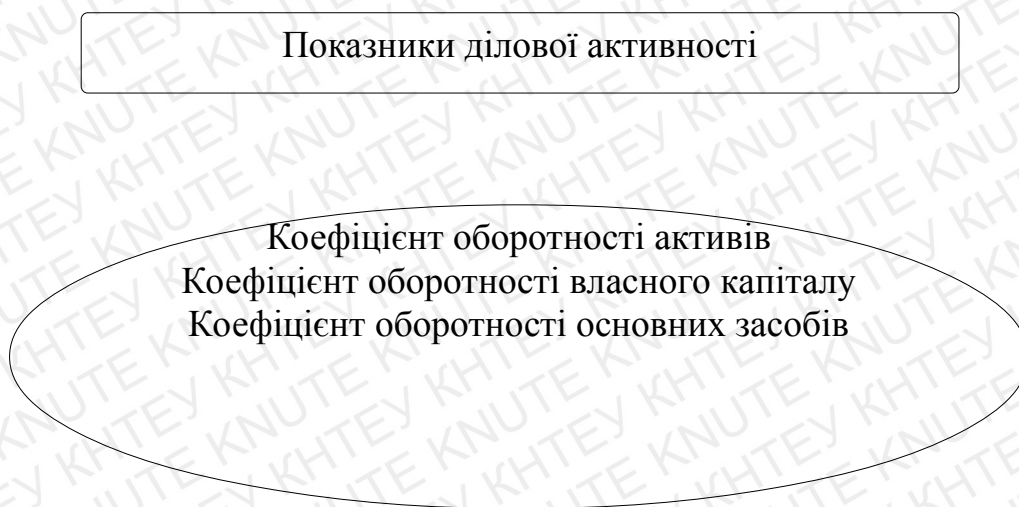

Рис. 2.12. Загальні коефіцієнти ділової активності

Оборотність активів (англомовний аналог - Total Asset Turnover) - показник ділової активності, який демонструє ефективність використання активів компанії. Коефіцієнт є співвідношенням між виручкою і середньорічною сумою активів. Значення показника говорить про те, скільки товарів і послуг продано за досліджуваний період на кожну гривню використаних активів, розраховується за формулою (2.10).

$$K_{об.акт.} = \frac{\text{Виручка (Чистий дохід)}}{\text{Середньорічний осяг активів}} \quad (2.10)$$

Оборотність оборотних коштів (англомовний аналог - Current Asset Turnover) - показник ділової активності, який вимірює ефективність використання оборотних активів підприємства (грошових коштів, запасів товарів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості). Коефіцієнт демонструє співвідношення виручки і середньої за період суми оборотних активів. Значення показника говорить про кількість оборотів, які здійснили оборотні активи. Фактично, збільшення значення показника говорить про те, що компанії необхідно менше ресурсів для того, щоб підтримувати поточний рівень активності. Це веде до вивільнення частини фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на інтенсифікацію поточної діяльності. Зниження оборотності веде до зростання потреби в фінансових ресурсах. В умовах відсутності доступу до дешевих фінансових ресурсів це призведе до збільшення фінансових витрат компанії, розраховується за формулою (2.11).

$$K_{об.об.к.} = \frac{\text{Виручка (Чистий дохід)}}{\text{Середньорічний обсяг оборотних активів}} \quad (2.11)$$

Показник оборотності дебіторської заборгованості (англомовний аналог - Accounts Receivable Turnover, Times) - показник ділової активності, який вказує на ефективність управління заборгованістю клієнтів і інших дебіторів. Значення коефіцієнта демонструє кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед компанією. Показник розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньої за період суми дебіторської заборгованості.

Складно сформулювати однозначний висновок про вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан компанії. З одного боку, дебітори відволікають фінансові ресурси компанії. Це може привести до збільшення фінансових витрат у зв'язку з необхідністю додаткового залучення кредитних коштів. Однак з іншого боку, збільшення товарного кредитування клієнтів дозволяє підвищити рівень збуту, адже в багатьох сферах можливість отримати товар і оплатити його пізніше

є важливою. Якщо витрати на залучення додаткових позикових коштів на надання товарних кредитів перевищують прибуток від збільшення продажів, то в цьому випадку зниження оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії. В інших випадках збільшення оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії, розраховується за формулою (2.12).

$$K_{об.деб.заб.} = \frac{\text{Виручка (Чистий дохід)}}{\text{Середньорічна сума дебіторської заборгованості}} \quad (2.12)$$

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (англомовний аналог - Accounts Payable Turnover, Times) - показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року. Порівнюючи оборотність кредиторської та дебіторської заборгованості можна визначити якість політики комерційного (товарного) кредитування в компанії. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською означає, що компанія використовує кошти кредиторів в якості джерела фінансування своїх дебіторів, а інша частина грошей використовується фірмою для фінансування своїх інших операцій. Показник розраховується як співвідношення собівартості до середньорічної суми кредиторської заборгованості. Результат розрахунку показує, скільки раз компанія погасила свої зобов'язання перед постачальниками, підрядниками і т.д. протягом періоду дослідження, розраховується за формулою (2.13).

$$K_{об.кр.заб.} = \frac{\text{Собівартість (сума покупок) за період}}{\text{Середньорічна сума кредиторської заборгованості}} \quad (2.13)$$

Оборотність запасів (англомовний аналог - Inventory Turnover, Times) - показник ділової активності, який вказує на ефективність управління запасами в компанії. Значення показника свідчить про кількість оборотів, що здійснили

запаси за рік. Він розраховується як співвідношення собівартості продукції і середньорічної суми запасів.

Ефективна політика управління запасами означає, що поточний рівень виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції та іншого забезпечує безперебійність процесу виробництва і збуту товарів і послуг, але при цьому мінімальний обсяг фінансових ресурсів відволікається на фінансування запасів. Якщо операційний процес безперебійний, але обсяг запасів є значним, то витрати компанії будуть зростати. Необхідно оплачувати оренду приміщення, в якому зберігаються запаси, здійснювати процентні платежі за коштами, які залучені для закупівлі зайвого обсягу запасів і т.д., розраховується за формулою (2.14).

$$K_{об. зап.} = \frac{\text{Собівартість продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}} \quad (2.14)$$

Показник оборотності власного капіталу (англомовний аналог - Equity Turnover) - показник ділової активності, який демонструє ефективність управління власним капіталом компанії. Коефіцієнт розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньорічної суми власного капіталу. Високе значення показника свідчить про ефективне використання капіталу власників. Значення коефіцієнта вказує на те, скільки товарів та послуг було продано на кожну гривню залучених від власників коштів, розраховується за формулою (2.15), [85].

$$K_{об. вл. кап.} = \frac{\text{Виручка (Чистий дохід)}}{\text{Середньорічну суму власного капіталу}} \quad (2.15)$$

Для оцінки ефективності господарської діяльності використовуються показники рентабельності. Рентабельність підприємства відображає ступінь прибутковості його діяльності. Аналіз рентабельності полягає в дослідженні рівнів і динаміки фінансових коефіцієнтів рентабельності, що є відносними

показниками фінансових результатів діяльності підприємства. Загальні показники рентабельності наведені на рис. 2.13.

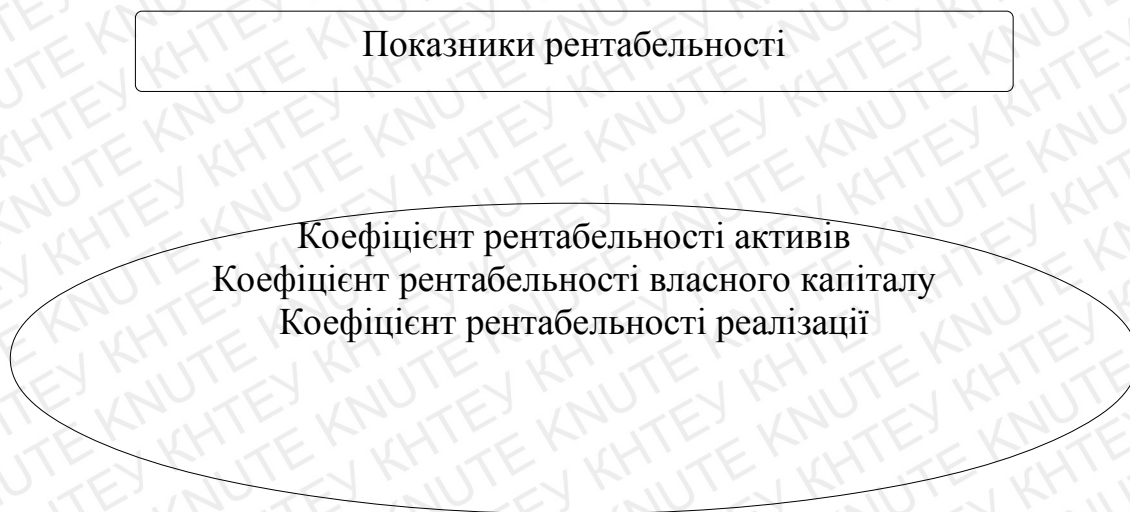

Рис 2.13. Загальні коефіцієнти рентабельності

Рентабельність (пасивів) активів (англомовний аналог Return on Assets (ROA) - показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку. Високе значення показника свідчить про хорошу роботу підприємства. Значення можна інтерпретувати в такий спосіб: було отримано X копійок чистого прибутку на кожен гривню використаних активів. Розраховується як співвідношення отриманого чистого прибутку (або чистого збитку) до середньорічної суми активів. Інформація про вартість активів може бути отримана з балансу, а інформація про суму чистого прибутку може бути отримана зі звіту про фінансові результати (звіту про прибутки і збитки), розраховується за формулою (2.16).

$$\text{Рентабельність}_{\text{акт.}} = \frac{\text{Чистий прибуток (Чистий збиток)}}{\text{Середньорічна сума активів}} * 100\% \quad (2.16)$$

Рентабельність власного капіталу (англомовний аналог Return on Equity (ROE) – показник, що вказує, наскільки ефективно використовується власний

капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів. Цей індикатор є найбільш важливим для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період. Також цей показник використовується при оцінці вартості акцій підприємства, адже рентабельність власного капіталу дозволяє визначити, на які дивіденди можуть розраховувати власники акцій або на скільки зросте вартість їх акцій, розраховується за формулою (2.17).

$$\text{Рентабельність}_{\text{вл. кап.}} = \frac{\text{Чистий прибуток (Чистий збиток)}}{\text{Середньорічна сума власного капіталу}} * 100\% \quad (2.17)$$

Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком (англомовний аналог - Net Profit Margin) - показник прибутковості, який вказує на обсяг чистого прибутку (виручки компанії, за вирахуванням операційних витрат, відсотків, податків і іншого), який генерує кожна гривня продажів. Показник розраховується як співвідношення чистого прибутку до обсягу продажів. Значення вказує на частку виручки компанії, яка залишається після вирахування всіх витрат за поточний період. Також значення дозволяє приблизно спрогнозувати, на скільки зросте чистий прибуток компанії при підвищенні рівня збуту на гривню, розраховується за формулою (2.18).

$$\text{Рентабельність}_{\text{реал. прод.}} = \frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Чистий дохід}} * 100\% \quad (2.18)$$

Отже, показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством [91].

Комплексний метод дає змогу виявити ті напрями в діяльності підприємства, в яких виникають проблеми, а також досліджувати причини, що їх

зумовили. Це є величезною перевагою даного методу. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства проводиться за допомогою розрахунку показників, що наведено на рис. 2.14 [25].

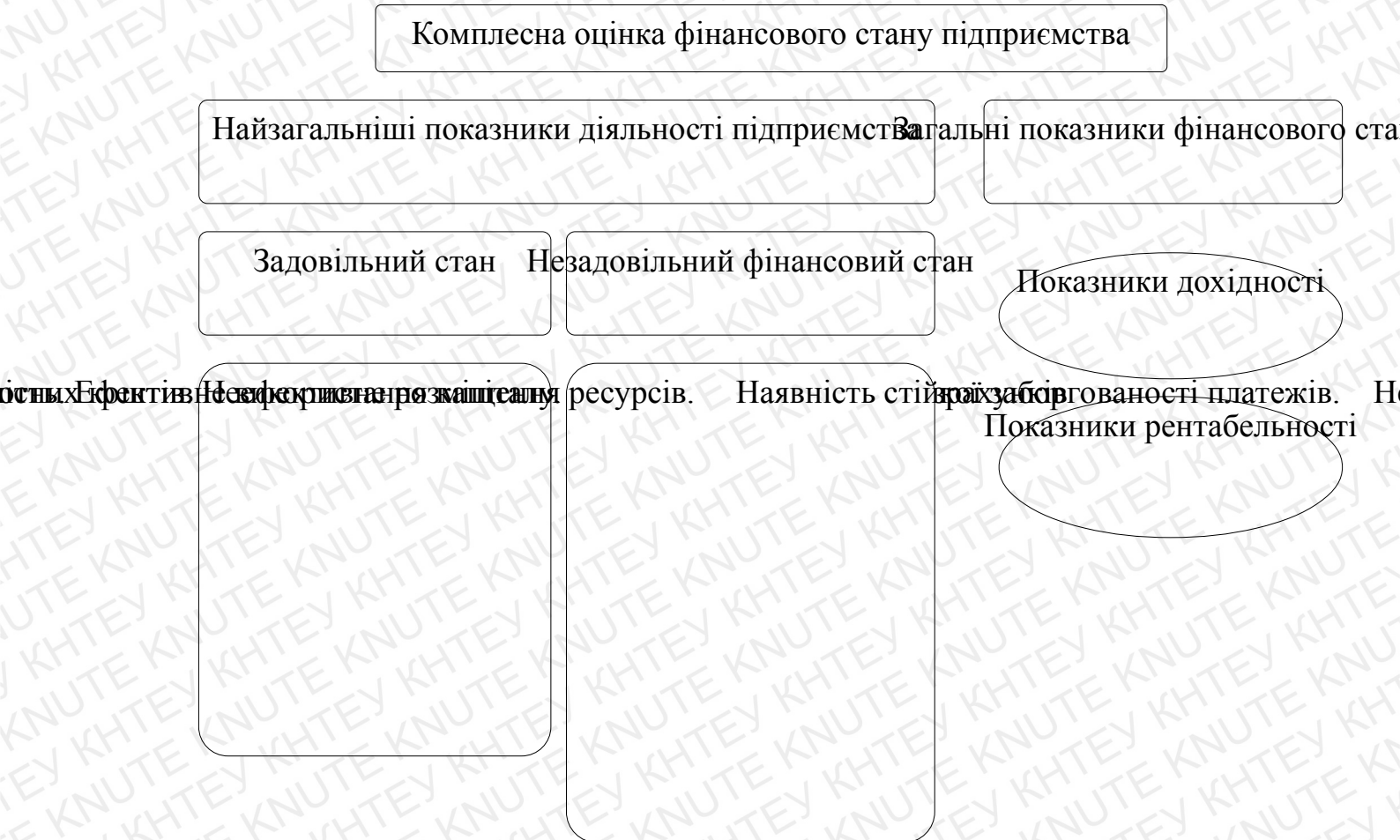

Рис. 2.14. Показники комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Слід підкреслити, що всі показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості. Тому оцінити реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання можна лише на підставі використання певного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів.

Використання в процесі фінансового аналізу інтегрального показника дає можливість достовірно ідентифікувати рівень ймовірності банкрутства підприємства та розробляти конкретні рекомендації щодо її підвищення. За

допомогою існуючих моделей можна визначити вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання різних показників. Також може використовуватися зовнішніми фінансовими аналітиками, оскільки для його розрахунку достатнім є використання публічної фінансової звітності. Узагальнюючі показники, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану підприємства грають вагомую роль в умовах ринкової економіки для обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень на мікро- та макрорівнях (рис. 2.15.).

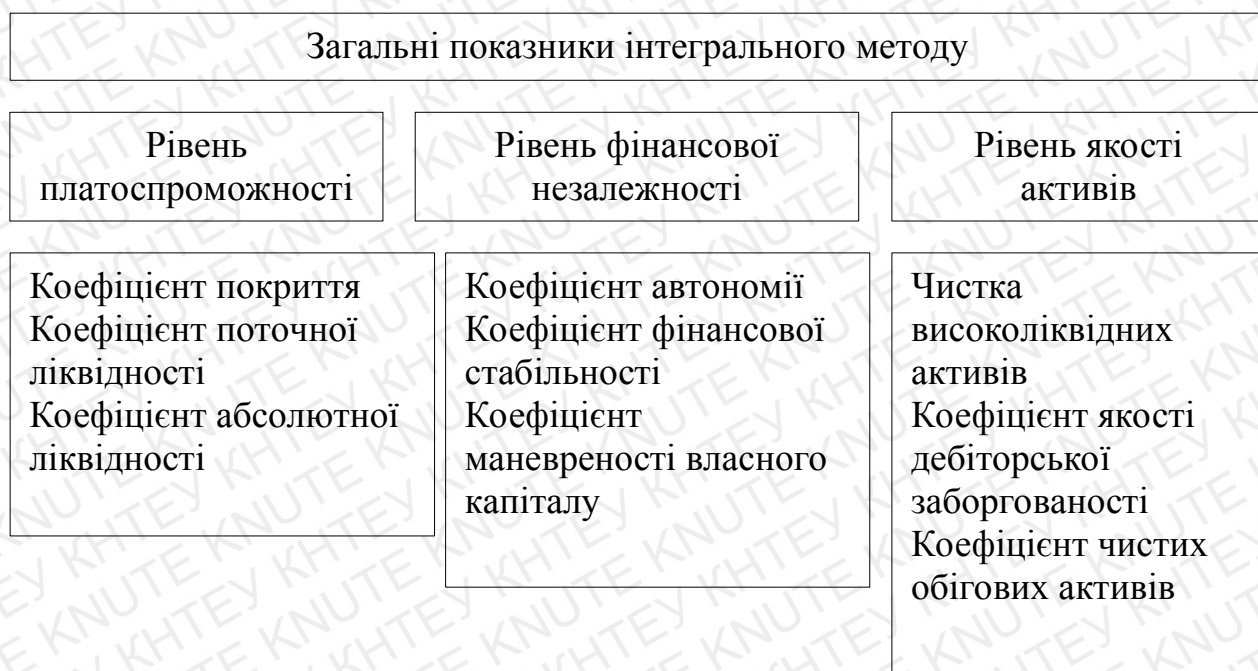

Рис. 2.15. Узагальнюючі показники інтегрального методу аналізу фінансового стану підприємства

Інтегральний метод аналізу фінансового стану дає змогу характеризувати фінансовий стан суб'єкта господарювання за значенням одного інтегрального показника, що дає можливість спостерігати за зміною його динаміки та спрощувати роботу аналітиків.

Інтегральний показник розраховується на базі узагальнюючих показників за рівнем платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів підприємства [76].

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану [80].

Для дослідження аналізу фінансового стану підприємства також використовують і мультиплікатори, які діляться на два типи: стандартні (застосовувані повсюдно) і суб'єктивні (визначаються для конкретного підприємства). До стандартних мультиплікаторів відноситься широко відома модель Дюпона, яка використовується для оцінки економічного зростання компанії. Основна складність застосування цієї моделі пов'язана з необхідністю ведення бухгалтерської звітності за міжнародними стандартами. Інший відомий стандартний мультиплікатор – оцінка ймовірності настання банкрутства підприємства за методом Альтмана. Метод Альтмана можна застосовувати для загальної оцінки тенденцій розвитку підприємства. Цей показник заснований на розрахунку суми п'яти фінансових коефіцієнтів (рентабельність і оборотність активів, коефіцієнти заборгованості та реінвестування прибутку в активи, частка власних оборотних коштів в активах), кожен з яких має певну вагу. Суб'єктивні мультиплікатори дозволяють врахувати специфічні характеристики, які не враховуються стандартними методами аналізу і діагностики фінансового стану підприємства [58].

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансовий стан суб'єкта господарювання є комплексним поняттям, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні стабільності його роботи [87].

Фінансовий моніторинг є складовою системи контролінгу. В економічній теорії та практиці під моніторингом розуміють аналіз та оцінку фінансового стану підприємства на основі даних фінансового обліку. З позиції фінансового менеджменту, моніторинг стану підприємства можна розглядати як функціональну підсистему, яка містить такі функції управління: прогнозування, планування, облік, контроль, аналіз та оцінку показників фінансово-господарського стану підприємства. Іншими словами — це спеціальна система методів та інструментів, спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства в галузі його інформаційного забезпечення.

Метою моніторингу є діагностування фактичного економічного і фінансового стану, порівняння його з прогнозованим, виявлення тенденцій і закономірностей розвитку економіки підприємств відповідно до головної мети, попередження негативного впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансовий результат та становище на ринку.

Іншими словами, моніторинг є системою спостереження та вивчення поведінки економічного механізму конкретного підприємства і розробки шляхів для досягнення мети, яку воно ставить перед собою.

Ключовим поняттям у визначенні мети моніторингу є тенденції і закономірності економіки підприємства, його економічного та фінансового стану. Говорячи про економіку, слід мати на увазі, що мова йде, насамперед, про використання його активів та пасивів, а інформація показує тенденції і закономірності розвитку. Діагностування економічного та фінансового стану можливе за умови забезпечення фактичною обліковою та іншими видами інформації про об'єкти і порівняння її з плановими показниками [89].

Досить важливим для розуміння предмета моніторингу є отримання інформації не лише про внутрішнє, але й про зовнішнє середовище підприємства.

Предметом моніторингу є мікроекономічні процеси та явища на підприємстві, які характеризуються певними показниками — індикаторами — в їх динаміці та макроекономічними процесами в країні, які безпосередньо впливають на економіку підприємства.

У процесі вивчення та оцінки розрізняють дві групи факторів впливу на діяльність підприємства:

- 1) внутрішні, які залежать від діяльності підприємства;
- 2) зовнішні, які незалежні від діяльності підприємства.

Внутрішні фактори поділяють на групи залежно від особливостей діяльності підприємства та рівнів управління: фактори виробничої діяльності; фактори, пов'язані з інвестиційною діяльністю; показники, що характеризують ефекти та ризики фінансової діяльності; фактори поточного фінансового стану; перелік критеріїв порівняння та правил регулювання [90].

Для моніторингу важливим є врахування змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, на відміну від фінансового обліку, який відстежує, в основному, внутрішні зміни в господарській діяльності та управлінні, враховує зміни всередині системи спостереження лише певною мірою за її межами (рис. 2.16) [1].

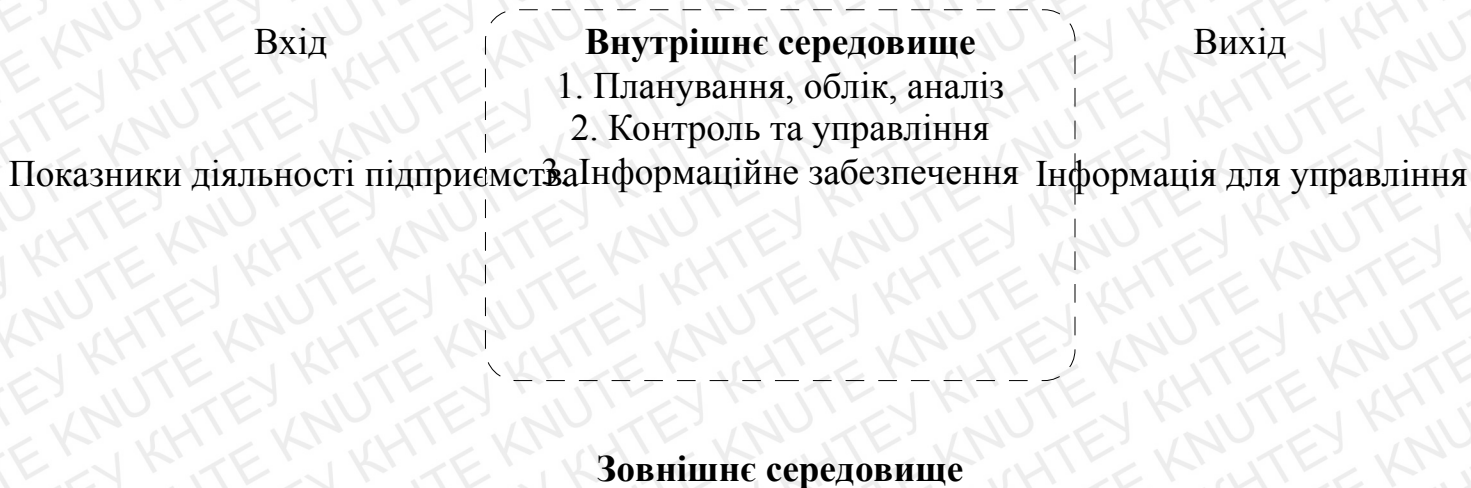

Рис. 2.16. Моніторинг у системі управління

Зовнішні фактори поділяють на три підгрупи:

- соціально-економічні фактори загального розвитку країни;

- ринкові фактори, що містять дані про товарні та фінансові ринки, дотичні до діяльності фірми;
- інші зовнішні фактори, що визначаються специфікою діяльності підприємства.

Зовнішній моніторинг стану підприємства здійснюється за кількома напрямками: зовнішнє економічне середовище, політико-правове середовище, фінансове середовище (рис. 2.17).

Для забезпечення досягнення цілей діяльності підприємства є необхідним моніторинг стану підприємства, який забезпечує:

- ✓ Збір та аналіз внутрішньої та зовнішньої інформації про стан підприємства.
- ✓ Виявлення "вузьких місць" на підприємстві.
- ✓ Аналіз та оцінку фінансових та інвестиційних операцій.
- ✓ Аналіз зовнішнього середовища та оцінку нових можливостей.
- ✓ Контроль ризиків діяльності.
- ✓ Виявлення резервів зниження собівартості, підвищення прибутку підприємства.
- ✓ Виявлення кризових явищ у фінансовій та господарській діяльності.

Побудова системи моніторингу на підприємстві передбачає виконання таких етапів робіт:

- Визначення сфер спостереження: зовнішніх та внутрішніх суб'єктів та об'єктів даних моніторингу.
- Визначення характеру інформації, яку треба зібрати, проконтролювати та обробити.
- Організацію системи збору та обробки інформації.
- Визначення моделей координації даних для прийняття управлінських рішень.

Метою моніторингу підприємства є визначення взаємозалежності між різними показниками, які характеризують фінансово-господарську діяльність [3].

Зацікавлені працівники апарату управління та окремі особи з числа акціонерів, постачальників, покупців, фінансових та податкових органів

використовують інформацію, одержану в результаті аналізу фінансового стану підприємства, для своїх потреб.

Соціально-економічне середовище

Загальний стан економіки та галузі

Товарні ринки

Політико-правове середовище

Інвестиційний клімат

Правові основи бізнесу

Стан фінансових ринків

Грошовий ринок

Ринок цінних паперів

Стан фінансових ринків

Показники прибутковості

Показники рентабельності

Рис. 2.17. Напрямки зовнішнього моніторингу стану підприємства

Головне в моніторингу — оцінка динаміки основних показників, місце підприємства серед конкурентів. Ось чому треба аналізувати економічні показники в часі (за місяць, квартал, півріччя, рік, декілька років) [5].

Моніторинг передбачає застосування ряду прийомів:

1. Складання порівняльних таблиць за ряд років, при цьому виявляють відхилення в абсолютних сумах та у відносних показниках (у %) за основними об'єктами господарської та фінансової діяльності.
2. Визначення відносних відхилень показників (у % відносно до базового періоду).
3. Визначення показників за ряд років (кварталів) у % до будь-якого підсумкового показника (до суми балансу, власних активів тощо).
4. Визначення спеціальних коефіцієнтів, які характеризують співвідношення між окремими статтями звітності.

Результати аналізу в системі внутрішнього моніторингу носять конфіденційний характер [7].

Сучасний стан розвитку моніторингу характеризується ускладненням ринкової орієнтації підприємства, що призводить до зростання значення управління, якості змін у структурах і методах управління. Динамічно відбувається процес трансформації та інтеграції традиційних методів обліку, аналізу, нормування, планування та контролю в єдину систему отримання, обробки інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, у систему, що управляє підприємством, будучи орієнтованою на досягнення не лише поточних, а й стратегічних цілей.

Висновки до розділу 2

Для проектування аналітичного процесу стосовно стану розрахунків по обов'язковим платежам з бюджетом в розділі запропонована організаційно-інформаційна модель, яка визначає такі параметри як: мета і завдання аналізу; суб'єкти і об'єкти дослідження; система показників, що визначають параметри

об'єктів; інформаційне та методичне забезпечення, послідовна реалізація елементів якої забезпечує виконання поставлених завдань і досягнення мети.

Під час виконання дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: метод наукового узагальнення, метод порівняльного аналізу, дедукції, аналізу і синтезу – для розкриття сутності та впровадження методики формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану.

Проведений аналіз інформаційного забезпечення контролю фінансового стану підприємства дає змогу стверджувати, що він знаходиться на високому рівні. Ця заслуга в першу чергу належить власникові підприємства, як головному суб'єкту внутрішньогосподарського контролю.

Від якості внутрішнього контролю фінансового стану: точність оцінки фінансового стану підприємства; відповідність методики прийнятим законодавчим актам; виявлення відхилень, допущених у ході проведення аналізу основних показників фінансової звітності; визначення впливу наслідків помилок при проведенні розрахунків; а у кінцевому результаті – ефективність управління підприємством.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Організація та методика контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ»

Організацію контролю фінансового стану, слід розглядати в розрізі його основних етапів: організаційно-підготовчого, методичного, результативно-узагальнюючого, що дозволяє виявити зв'язки між складовими елементами його системи контролю.

Вважаємо, що на підготовчому етапі організації контролю доцільно не лише здійснювати пошук висококваліфікованого персоналу, але й розробляти внутрішні документи, які регулюватимуть діяльність таких суб'єктів контролю з розподілу їх повноважень та обов'язків, що дозволить охопити детальний аспект діяльності, а також сприятиме ефективному їх здійсненню.

Методичний етап передбачає безпосереднє застосування визначених методів та алгоритмів проведення контролю, що забезпечить отримання максимально точного результату перевірки.

Заключним етапом в процесі організації контролю вважаються результативний етап, який є підсумком проведеної роботи. Вважаємо, що саме цей етап має велике значення, оскільки на основі проведення контролю та відповідно оформлених результатів приймаються управлінські рішення, а для виявлених відхилень, здійснюється пошук найкращих шляхів виправлення та удосконалення ситуації.

Методика контролю фінансового стану підприємства обумовлюється метою та завданнями його проведення, а також практичною затребуваністю користувачів (як зовнішніх - держави в особі органів фінансового контролю, так і внутрішніх - керівництва підприємства), в отриманні узагальнених показників фінансового стану підприємства з об'єктивною оцінкою його фінансової стійкості та платоспроможності. Ці обставини є визначальними при формуванні методики контролю фінансового стану. Загальний зміст процедур контролю фінансового

стану підприємства авіакомпанії обумовлюється як специфікою його діяльності, так і обраними видами аналітичних процедур та методами його проведення.

Для проведення контролю фінансового стану підприємства важливою є наявність повного комплексу інформації, спроможної забезпечити можливість розрахунку всіх показників, побудови моделей та здійснення прогнозів. Вибір достатньої кількості джерел отримання необхідних для здійснення контролю фінансового стану доказів відіграє важливу роль.

Контроль фінансового стану може виконуватися з тим чи іншим ступенем деталізації залежно від інформаційного забезпечення, ступеня володіння методиками аналізу, часового параметра, наявності технічних засобів для виконання розрахунків тощо [10].

Фінансовий стан суб'єкта господарювання може бути оцінений з різним ступенем деталізації залежно від цілей аналізу, існуючої інформації, програмного, технічного та кадрового забезпечення. Існує безліч методичних підходів щодо оцінки фінансового стану, але підприємство використовує методи, які у загальних рисах можна поділити таким чином:

1. Методи засновані на аналізі балансу підприємства (горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів)
2. Евристичні методи, що засновані на неформальних, інтуїтивних підходах та узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок.
3. Економіко-математичні методи.

В сучасних умовах для оцінки фінансового стану діяльності підприємства використовується система показників, що детально і всебічно характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання і надає об'єктивну оцінку цього аналізу. Показники підприємства мають бути такими, щоб ті, хто в тій чи іншій мірі пов'язаний економічними відносинами з підприємством, міг отримати всю потрібну інформацію і знайти відповідь на всі запитання, наприклад, визначивши надійність підприємства, партнери і постачальники можуть вирішити чи являється доцільною подальша співпраця з даним суб'єктом господарювання [19].

До основних прийомів фінансової оцінки належать такі прийоми: порівняння, деталізація, групування, середніх і відносних величин, балансовий прийом, горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз, трендовий аналіз, прийом послідовного ізолювання факторів, абсолютних та відносних різниць, дольової участі. До економіко-математичних прийомів, які мають широке застосування у фінансовому аналізі, відносять інтегральний, графічний та кореляційно-регресійний прийоми [33].

Використання підприємством горизонтального аналізу - полягає у визначенні абсолютних і відносних змін величин різних статей балансу та показників фінансової звітності підприємства за звітний період. Вертикальний аналіз - розрахунок питомої ваги окремих статей у загальній валюті балансу, тобто вивчення структури статей активу і пасиву на звітну дату.

Використовуючи коефіцієнтний аналіз, аналітики вивчають рівень і динаміку відносних показників фінансового стану, які розраховуються як відношення величин балансових статей чи інших абсолютних показників фінансової звітності, порівнюючи їх із базовими даними або нормативними.

Факторний аналіз застосовується для виявлення причин зміни абсолютних і відносних фінансових показників, а також для розрахунку впливу причин (факторів) на зміну фінансового показника, який аналізують.

В основу багатомірного порівняльного аналізу покладено метод евклідових відстаней, який дозволяє враховувати не тільки абсолютні величини показників кожного підприємства, але і ступінь їх близькості (віддаленості) до показників підприємства-еталона. Для цього необхідно координати порівнюваних підприємств зобразити в частках відповідних координат підприємства-еталона, що дорівнюють одиниці.

В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу і загалом фінансового аналізу. Класифікація розрізняє неформалізовані і формалізовані методи аналізу. Неформалізовані (евристичні) методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До

неформалізованих належать такі методи: експертних оцінок та сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняння, побудови системи показників, системи аналітичних таблиць. До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основу яких покладені жорстко формалізовані аналітичні залежності, а саме: різниць абсолютних та відносних величин, ланцюгових підстановок, відсоткових чисел, дисконтування, диференційний, балансовий, логарифмічний, відокремлювання ізольованого впливу факторів, інтегральний, простих та складних відсотків, ін.

Існують три основні типи моделей аналізу фінансового стану підприємства:

- дискредитивні;
- предикативні;
- нормативні.

Дискредитивні моделі (описового характеру) є основними, до них відносяться такі: побудова системи звітних балансів, подання фінансових звітів у різноманітних аналітичних розрізах, вертикальний та горизонтальний аналіз звітності, трендовий аналіз результативних показників, аналіз відносних показників та коефіцієнтів, порівняльний або просторовий аналіз, факторний аналіз, система аналітичних коефіцієнтів. Ці моделі будуються на основі бухгалтерської фінансової звітності.

Предикативні моделі - це моделі прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та витрат підприємства, його майбутнього фінансового стану. Найпоширеніші з них:

- розрахунки точки критичного обсягу продажу (аналіз беззбитковості);
- побудова прогностичних фінансових звітів;
- моделі динамічного аналізу;
- моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі - це моделі, які уможливають порівняння фактичних результатів діяльності підприємства з нормативними. Ці моделі використовуються, як правило, у внутрішньому фінансовому аналізі, їх сутність полягає у встановленні нормативів на кожну статтю витрат для відповідних

технологічних процесів, видів виробів та з'ясування причин відхилень фактичних даних від цих нормативів.

На основі опрацьованої спеціальної літератури, нами було знайдено низку переваг та недоліків деяких методів оцінки фінансового стану підприємства, які представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Порівняння деяких методів оцінки фінансового стану підприємства

Метод оцінки фінансового стану підприємства	Переваги	Недоліки
Горизонтальний аналіз балансу	Можливість аналізу окремих показників та їх прогноз, а також характеристика динаміки показників; Можливість міжгосподарських порівнянь; Об'єктивність оцінки та інформативність; Можливість автоматизації розрахунків.	Аналізу підлягає тільки вихідна або модифікована звітність; Труднощі проведення аналізу в умовах інфляції; Неточність результатів; Некомплексність оцінки.
Вертикальний аналіз балансу	Можливість міжгосподарських порівнянь і автоматизації розрахунків; Пом'якшення інфляційних процесів; Інформативність аналізу; Об'єктивність оцінки.	Аналіз тільки вихідної або модифікованої звітності; Неточність отриманих результатів і некомплексність оцінки; Вивчається лише структура балансу.
Аналіз відносних показників (коефіцієнтів)	Об'єктивність оцінки; Інформативність аналізу; Комплексність оцінки; Побудова динамічних рядів показників і встановлення характеру економічного росту; Можливість проведення факторного аналізу; Доцільно використовувати в умовах різких змін трендів економічного розвитку і для оцінки підприємств з високою динамікою змін умов господарювання і високим рівнем сезонності.	Висока трудомісткість у проведенні аналізу; Важко автоматизувати процес розрахунку; Труднощі щодо виявлення пропозицій; Некомплексність подання оцінки; Складність отримання інтегральних показників.

Продовження таблиці 3.1

Трендовий аналіз	Можливість визначення основної тенденції динаміки показників без впливу індивідуальних особливостей окремих періодів; Можливість перспективної прогностної оцінки та автоматизації розрахунків.	Висока трудомісткість у проведенні аналізу; Некомплексність подання оцінки; Некомплексність оцінки.
---------------------	--	---

Отже, під час аналізу фінансового стану підприємства аналітики використовують найрізноманітніші прийоми, методи та моделі, їх кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному окремому випадку [41].

З метою формування методичного забезпечення контролю фінансового стану підприємства та вирішення прикладних питань, пов'язаних з можливістю його застосування на основі опрацьованої спеціальної літератури, нами було запропоновано методичний підхід, який передбачає послідовні етапи його реалізації, зокрема, вибір показників, визначення періоду нормального функціонування підприємства, визначення граничних значень показників, та оцінку фінансового стану підприємства за звітний період (рис. 3.1).

Відповідно до представленої на рис. 3.1 схеми, реалізацію методичного підходу до проведення контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ» слід починати з вибору комплексу показників, які детально характеризують різні аспекти фінансового стану підприємства, їх групування за основними напрямками (ліквідності, платоспроможності, рентабельності капіталу).

Визначення періоду нормального функціонування підприємства передбачає встановлення періоду, який є терміном діяльності підприємства, протягом якого не відбувалось суттєвих змін і подій (зміна основної діяльності, істотна реорганізація, загроза банкрутства). Істотні позитивні й негативні впливи мінливого зовнішнього середовища відображаються появою аномальних (нехарактерних) значень фінансових показників, і виходом за межі сформованого діапазону граничних значень [79].

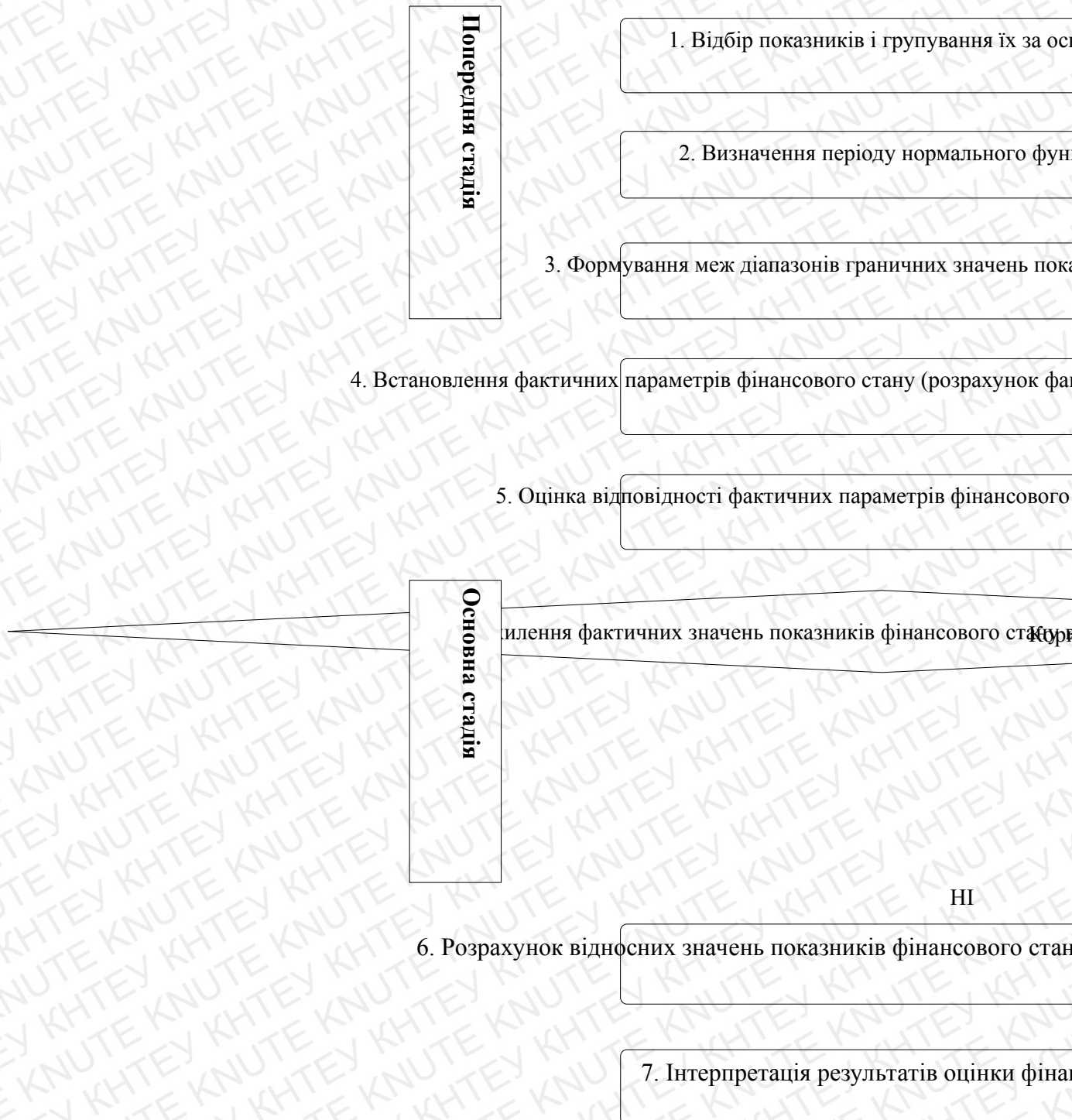

Рис. 3.1. Методичний підхід до проведення контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ»

Формування меж діапазонів граничних значень (максимального та мінімального) показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання будемо здійснювати на основі критичних значень показників, запропоновані у праці [51].

В основі методики контролю фінансового стану підприємства лежить встановлення фактичних параметрів фінансового стану та відповідно порівняння цих параметрів з встановленими критеріями (нормативними значеннями), та констатація наявності чи відсутності відхилень.

Визначення відносних значень відібраних на першому етапі показників здійснюється на основі загальноприйнятих формул для розрахунків відхилень, абсолютних та відносних (темп росту, темп приросту) [38].

Інтерпретація результатів розрахунку динаміки показників залежить від відношення конкретного показника до відповідної групи: стимуляторів (збільшення значень яких свідчить про поліпшення фінансового положення підприємства) або дестимуляторів (зростання значень яких свідчить про існування протилежної тенденції, тобто погіршення).

3.2 Напрями удосконалення фінансового стану ПрАТ «МАУ»

Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того щоб бути конкурентоспроможним підприємство повинно мати конкурентні переваги.

Основним засобом отримання конкурентних переваг є пошук шляхів підвищення ефективності власної діяльності та удосконалення фінансового стану.

Фінансовий стан суб'єкта господарювання — це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому. Для визначення фінансового стану використовують низку

аналітичних показників: ліквідності, платоспроможності, майнового стану, рентабельності тощо.

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних грошових потоків можливе за рахунок:

- ✓ збільшення виручки від реалізації;
- ✓ продажу частини основних фондів;
- ✓ рефінансування дебіторської заборгованості.

Скорочення вихідних грошових потоків можливе за рахунок:

- зниження витрат, які відносяться на собівартість продукції;
- зниження витрат, які покривають за рахунок прибутку.

Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації. В свою чергу розмір виручки від реалізації залежить від:

- 1) обсягів реалізації продукції;
- 2) ціни одиниці продукції, що реалізується.

Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Стимулювати збут можна різними методами. Бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям, помірними зменшеннями цін, застосуванням масової реклами. Не існує для всіх підприємств єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу [29].

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це:

- проведення реструктуризації активів підприємства;
- сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

Внутрішні резерви підприємства складаються з явних та прихованих.

Виявлення явних резервів здійснюється через ліквідацію: втрат окремих видів

ресурсів, перевищення норм їх витрачання. Особливу увагу необхідно звернути увагу на приховані резерви.

Приховані резерви — частина капіталу, що ніяк не відображена в Балансі. Розмір прихованих резервів балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю.

Шляхами удосконалення фінансового стану підприємства через виявлення прихованих резервів є: здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у робочому процесі; використання зворотного лізингу.

Одним з основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибуток. На кожному підприємстві, залежно від його особливостей, можуть бути різними набір факторів, які впливають на собівартість [50].

Отже, удосконалення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності.

Отже, підприємству необхідно збільшувати вхідні та зменшувати вихідні грошові потоки, шукаючи оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечило б мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Підвищення розмірів вхідних потоків можливе за рахунок: збільшення виручки від реалізації; продажу частини основних фондів; рефінансування дебіторської заборгованості.

Збільшення виручки від реалізації можна досягти шляхом нарощення обсягів реалізації та підвищенням цін. Для того щоб наростити обсяги реалізації продукції, доцільно максимально активізувати збутову політику підприємства. А для нівелювання цінами необхідно правильно обрати цінову стратегію: чи то стратегію «збирання вершків» для винятково нового продукту на ринку, чи то

стратегію «низьких цін» для проникнення на ринок, не забуваючи про використання сприятливої кон'юнктури в окремі періоди – роки, дні, тижні, часи роботи підприємства, розширення продажу сезонних товарів на початку сезону, використання нетрадиційних форм та каналів збуту товарів, організація виїзної торгівлі в місцях дозвілля та відпочинку тощо [65].

Рефінансування дебіторської заборгованості може здійснюватися шляхом факторингу, дисконтуванням векселів, форфейтингом, застосуванням овердрафту, розширенням кола споживачів та здійсненням контролю розрахунків [72].

Факторинг становить фінансову операцію, за якої підприємство-продавець передає право отримання грошей по платіжним документам банку. Під час використання факторингу клієнт передає дебіторську заборгованість факторинговій компанії, після чого отримує більшу частину платежу, як правило, 70–90% вартості заборгованості у вигляді кредиту, решту грошових коштів перераховують після стягнення боргу за вирахуванням плати за факторингові послуги.

Облік векселів, що надаються покупцям, становлять фінансову операцію з продажу їх банку або іншому фінансовому інституту за визначеною ціною і являють собою форму комерційного кредиту.

Перевагами використання векселю є те, що він засвідчує безумовне грошове зобов'язання векседавця сплатити векселедержателю після настання строку визначену суму грошей.

Форфейтинг становить фінансову операцію по експортному товарному кредиту шляхом передачі переказного векселя банку зі сплатою комісійної винагороди.

Овердрафт є формою короткострокового кредиту, що надається надійному клієнту банком понад його залишок на поточному рахунку в цьому банку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунку. При цьому банк проводить платежі за клієнта на суму, що перевищує залишок коштів на його поточному рахунку. Вартість овердрафту вища за вартість звичайного кредиту,

тому його застосування доцільне лише у крайніх випадках, коли в підприємства виникла нагальна потреба у вільних обігових коштах.

Здійснення контролю розрахунків полягає в постійному моніторингу ситуації по розрахунках та швидкого реагування у разі можливості настання несприятливої для підприємства події.

Зменшення вихідних грошових потоків можливе за рахунок: зменшення постійних витрат; зменшення рівня умовно-змінних витрат; відтермінування виплат дивідендів та відсотків. Загальне зменшення витрат можливо досягти за рахунок зниження витрат сировини та матеріалів, палива та енергії на одиницю наданих послуг, зниження витрат заробітної плати на одиницю наданих послуг, що поєднується з мобілізацією внутрішніх резервів підприємства, скороченням адміністративно-управлінських витрат, ліквідацією непродуктивних витрат і втрат.

Насамперед зменшення постійних витрат можна досягти за рахунок: скорочення чисельності працівників із погодинною формою оплати праці, насамперед управлінської ланки; зменшення розмірів посадових окладів та фіксованих надбавок; скорочення обсягу орендованої та складської площі; пошуку альтернативних варіантів оренди необхідних основних фондів із мінімальною ставкою орендної плати; мінімізації вартості залучених зовнішніх фінансових ресурсів; скорочення бюджету рекламних заходів; скорочення витрат на обслуговування автотранспортних засобів; обмеження та раціоналізації використання автотранспорту; впровадження режиму економії використання електроенергії, топливо-паливних та інших видів ресурсів; раціоналізації графіка проведення поточного та профілактичного ремонту обладнання тощо.

Зменшення рівня умовно-змінних витрат можливе за рахунок: скорочення розміру відрядних розцінок, рівня преміальних виплат, інших видів виплат персоналу, що залежить від обсягу діяльності; удосконалення управління діяльністю підприємства; вибору оптимальних умов залучення зовнішніх автотранспортних засобів для перевезення; раціоналізації внутрішніх перевезень тощо.

Із посиленням конкуренції та погіршенням економічної ситуації набуває актуальності питання оптимізації збутової політики підприємства. Оптимізувати сезонність надання послуг можливо за рахунок активізації та перегляду маркетингової політики підприємства, що повинна бути спрямована на вирішення питань з додатковою рекламою, наданням додаткових послуг у межах наявних ресурсів. У результаті впровадження правильної маркетингової стратегії підприємство зможе збільшити реалізацію та вийти із кризової ситуації.

Наступним напрямом покращання фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів, що включає в себе: реструктуризацію активів підприємства; зміну структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів [52].

Внутрішні резерви підприємства складаються з явних та прихованих. Виявлення явних резервів здійснюється через ліквідацію втрат окремих видів ресурсів, перевищення норм їх витрачання. Для економії матеріальних ресурсів необхідне вдосконалення технологічного оснащення виробництва та поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення. Технологічне оснащення виробництва включає в себе низку дій, пов'язаних із виробничо-технічними заходами, а саме локалізацію морального та фізичного старіння і зносу обладнання, тобто його вдосконалення, впровадження нової техніки та технологій, що дадуть змогу застосовувати більш економні види палива, зменшать відходи та матеріальні втрати ресурсів. До організаційно-економічних напрямів економії ресурсів можна віднести: використання якісної сировини і матеріалів, підвищення наукового рівня обізнаності персоналу, що дасть змогу переглянути нормування ресурсів і перепланувати витрати, впровадити та розробити науково обґрунтовані норми у відповідності до наявних технологій. Шляхами вдосконалення фінансового стану підприємства через виявлення прихованих резервів є: здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у робочому процесі; використання зворотного лізингу.

Завершальною групою напрямів покращання фінансового стану підприємства є їх економічна інтеграція.

У період поширення світових інтеграційних процесів, поглиблення взаємодії підприємств задля повнішого задоволення власних потреб у відповідній сировині, матеріалах, товарах і послугах застосовується і на рівні країни, галузі, регіону та окремо взятих підприємств у формі горизонтальної та вертикальної інтеграції.

Важливість горизонтальної та вертикальної інтеграції полягає в тому, що в період поступового насичення багатьох ринків та все більшої присутності на внутрішньому ринку іноземних фірм спостерігається підвищення інтенсивності конкуренції та неможливості вітчизняного виробника конкурувати з ними через високу собівартість власної продукції. Все це вимагає розроблення нових підходів та нових стратегічних маркетингових рішень задля підвищення власної конкурентоспроможності. Одним із таких рішень для зменшення впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на підприємство та покращання його фінансового стану є використання механізму інтеграції, що сприяє забезпеченню координації обсягів діяльності, зниженню затрат на одиницю наданих послуг, зростанню продуктивності праці, підвищенню стійкості підприємств, отриманню ним фінансової стабільності, зниженню рівня невизначеності, зміцненню позицій об'єднання підприємств на ринку послуг. Саме інтеграційні процеси на підприємстві дадуть змогу покращати якість надання послуг за рахунок використання модернізованого обладнання, зменшити їх собівартість, залучити додаткові кошти та ресурси у діяльності підприємства, підвищити конкурентоспроможність за рахунок об'єднання фірм та покращення потенціалу тощо. Основними цілями під час взаємодії підприємств є: можливість зменшити витрати; поліпшення власної технологічної бази, тобто здійснити певний перерозподіл коштів; зменшення обсягу конкуренції в результаті об'єднання та злиття підприємств на одній виробничій та організаційній основі тощо.

3.3 Узагальнення та реалізація результатів контролю фінансового стану

ПрАТ «МАУ»

Сучасний стан інформаційної бази та необхідність отримання оперативних даних про фінансовий стан суб'єкта господарювання з метою удосконалення фінансово-господарського механізму вимагає пошуку шляхів прискорення процедури отримання всіх необхідних даних. Загальновизнано, що такого прискорення можна досягти за допомогою автоматизації аналітичних процедур. Автоматизована обробка аналітичної інформації ґрунтується на використанні обчислювальних машин, персональних комп'ютерів для перетворення вихідних облікових даних у результативну інформацію, придатну для прийняття управлінських рішень [53].

У нових умовах господарювання діяльність кожного підприємства є предметом уваги багатьох учасників ринкових відносин, зацікавлених в результатах його діяльності. На основі наявної бухгалтерської інформації всі зацікавлені сторони прагнуть оцінити фінансовий стан, а для самого підприємства важливо не стільки визначення його фінансового стану, скільки проведення постійної роботи, спрямованої на його поліпшення. З цією метою на підприємствах здійснюють аналіз фінансово-господарської діяльності, який передбачає дослідження економіки підприємства [61].

Якщо для ведення бухгалтерського обліку існують спеціалізовані бухгалтерські програми різної складності, то автоматизація контролю за допомогою комп'ютерних технологій в Україні знаходиться в стані зародження. Використання сучасних комп'ютерних технологій в контролі дозволить підвищити науково-технічний рівень організації контролю фінансового стану та сприятиме науковому обґрунтуванню його висновків. Отже, актуальним є визначення шляхів контролю фінансового стану в умовах використання комп'ютерних інформаційних технологій.

Аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання проводиться з використанням як внутрішніх, так і зовнішніх спеціальних програмних засобів з метою одержання інформації для різних категорій користувачів:

- Для адміністрації підприємства – з метою оцінки фактичного стану підприємства, а також для визначення напрямів фінансової стратегії і шляхів підвищення ефективності господарювання.
- Для осіб, які мають прямий фінансовий інтерес – акціонерів, інвесторів, продавців та покупців продукції, різних кредиторів.
- Для осіб, які мають непрямий фінансовий інтерес – органів державної фіскальної служби, різних фінансових інститутів, органів статистики та ін.
- Для банків з метою проведення оцінки фінансового стану клієнта.

Слід зауважити, що сам процес комп'ютерної обробки вихідної аналітичної інформації в сучасних умовах дещо спрощується завдяки наявності автоматизації обліково-розрахункових процедур. Якщо ж облік на підприємстві здійснюється автоматизовано, то фактично всі вихідні дані для аналізу вже закладено в машині. У цьому випадку доцільно запропонувати такий алгоритм, який би логічно вписувався в уже існуючу автоматизовану систему.

Однак потрібно також врахувати і той факт, що ситуація використання електронно-обчислювальної машини (ЕОМ) для розв'язування будь-якої задачі є багатогранна. Така багатогранність полягає в тому, що:

- користувач вирішує потрібну лише йому задачу;
- дана задача має містити вхідні та вихідні дані;
- існує декілька методів рішення даної задачі;
- метод використання персональних комп'ютерів у розв'язанні аналітичної задачі вимагає наявності словесної описовості з використанням різного роду абстракцій, а також передбачення системи визначеності меж аналізу;

- найважливішим етапом при створенні автоматизованого робочого місця аналітика має бути врахування ступеневого перетворення задачі з однієї форми в іншу, тобто визначення алгоритму її рішення.

Можливість і необхідність врахування вищевказаної багатогранності при створенні алгоритму рішення задач контролю фінансового стану суб'єкта господарювання має свою об'єктивну передумову.

Так, М.Т. Білуха [9] стверджує, що застосування економічного аналізу, статистичних розрахунків і економіко-математичних методів (на технічній базі ЕОМ) підвищує їх наукову достовірність і ефективність у раціональному господарюванні в умовах ринкових відносин.

Про значні позитивні зрушення в галузі прийняття оперативних управлінських рішень в сучасних умовах, формування економічної стратегії підприємства і роль у них автоматизації обробки даних свідчать також твердження вітчизняного вченого-економіста А.В. Чупіса [2].

Дані твердження безумовно є об'єктивними та обґрунтованими й саме тому доцільно розглядати комп'ютерні технології як основу удосконалення методики здійснення контролю та аналізу взагалі та контролю фінансового стану суб'єкта господарювання зокрема. Але сучасний стан розвитку комп'ютерної техніки і програмного забезпечення вітчизняних аналітиків не дозволяє розширювати сферу застосування ЕОМ у процесі аналізу.

В.П. Завгородній [6], розглядаючи загальні принципи організації економічного аналізу в умовах застосування ПЕОМ, вказує на об'єктивну необхідність автоматизації аналітичних процедур, оскільки в сучасних умовах вирішення оптимізаційних задач вимагає застосування складних розрахунків, які неможливо зробити ручним способом.

Слід відзначити, що на різних стадіях аналізу роль комп'ютерної техніки в сучасних умовах виявляється по різному, однак щодо контролю фінансового стану суб'єкта господарювання, то фактично всі вихідні дані за умови автоматизованого обліку вже є готові у формі звітності, а тому автоматизувати сам процес аналізу надзвичайно легко.

Проблема виникає на етапі формування висновків і пропозицій, оскільки роль машини зводиться до стандартних узагальнень, а в процесі прийняття управлінських рішень важливою умовою виступає творчий, стохастичний підхід до проблеми.

При цьому система основних показників фінансового стану розглядається на рівні використання лише розрахункових коефіцієнтів та формули інтегральної (комплексної) оцінки фінансового стану.

Важливу роль при здійсненні автоматизації аналізу, на думку В.П. Завгороднього відіграє врахування ряду важливих організаційних, методологічних і методичних аспектів і в тому числі вимог до програмного забезпечення, яке може включати (рис.3.2.):

- пакети прикладних програм загального призначення (використовуються для обробки даних, вибору напряму дослідження залежно від вимог користувачів, розрахунок фінансових коефіцієнтів для виявлення інтегральної оцінки фінансового стану);
- спеціальні програми аналізу фінансового стану.

Дослідження ринку програмного забезпечення контролю фінансового стану суб'єкта господарювання в Україні свідчить про відсутність спеціальних розробок. Така ситуація, зумовлена тим, що власного вітчизняного досвіду в цій галузі не існує, або точніше буде сказати, що розробка й використання комп'ютерних методик контролю та аналізу знаходиться на стадії зародження, а зарубіжний досвід не міг бути повною мірою використаний через суттєві відмінності в обліку, фінансовій і податковій сферах, законодавстві тощо. Перехід України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку певною мірою згладжує ці розбіжності, а отже, з'являється можливість врахування вже існуючих програм аналізу фінансового стану, що використовуються в зарубіжній аналітичній практиці з метою їх адаптації до вітчизняного підприємства.

Другою проблемою, яка значно знижує ефективність та швидкість впровадження автоматизованих систем аналізу на вітчизняних підприємствах є те, що рівень комп'ютеризації бухгалтерського обліку порівняно з розвиненими

країнами досить низький, що зумовлює майже повну відсутність теоретичних основ автоматизації аналітичних процедур.

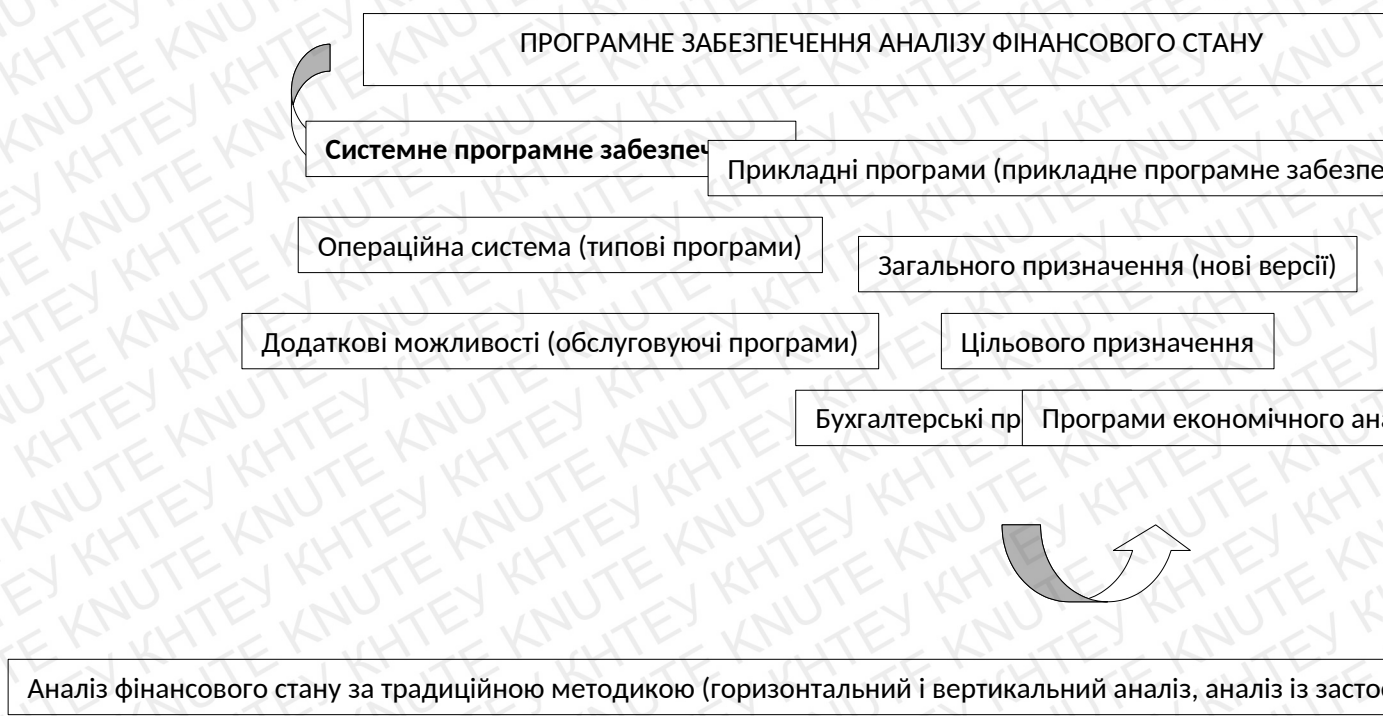

Рис. 3.2. Елементи програмного забезпечення аналізу фінансового стану

У загальному вигляді запропонована схема автоматизації аналітичних процедур з врахуванням вимог та етапів проведення контролю фінансового стану суб'єкта господарювання включає в себе дві основні складові: методика аналізу в умовах застосування комп'ютерних технологій та засоби її здійснення (рис.3.3.) [53].

АВТОМАТИЗОВАНІ АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ

Рис. 3.3. Методика контролю фінансового стану суб'єкта господарювання із застосуванням комп'ютерних технологій

Враховуючи компоненти, вказані на рис. 3.3., можна визначити також інші основні процедури, які включають: вивчення існуючого порядку організації комп'ютерної мережі на підприємстві; вивчення напрямів можливого використання наявного технічного обладнання та розрахунків його ефективності; дослідження способів формування інформаційної бази для проведення аналізу фінансового стану; вивчення й дослідження способів можливої обробки й передачі інформації, зберігання даних; ознайомлення із запланованими заходами оновлення автоматизованої мережі обліку, контролю й аналізу та внесення пропозицій по її удосконаленню тощо.

Комп'ютерна інформаційна система підприємства є сукупністю інформації, економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і рішень, а також спеціалістів, які здійснюють обробку інформації та приймають управлінські рішення в межах підприємства.

Практичне застосування комп'ютерної інформаційної системи конкретного підприємства залежить від умов його функціонування та інформаційних запитів користувачів [61].

Піл час розробки стратегії автоматизації підприємству необхідно передбачити інтегроване програмне забезпечення для обліку і внутрішнього контролю компанії. Такий підхід підвищить ефективність контролю фінансового стану суб'єкта господарювання як елемента системи управління компанією, сприятиме його взаємозв'язку з управлінським обліком та аналізом, що дозволить компанії вишукувати і мобілізувати резерви економії ресурсів, знизити собівартість послуг та забезпечити прибутковість і фінансову стабільність.

Під час здійснення аналізу вимог і розробки технічного завдання необхідно забезпечити модифікацію типових форм обліку для потреб управління. На цьому ж етапі передбачається можливість узагальнення інформації з первинних документів в автоматизованому режимі, її аналіз та вироблення компанією політики, в тому числі для задоволення соціально-економічних потреб компанії, а також для проведення поточних і капітальних ремонтів. Такий інтегрований

підхід дозволить науково обґрунтувати політику суб'єкта господарювання за напрямками контролю фінансового стану [11].

Підприємства при виборі бухгалтерського програмного забезпечення перш за все мають керуватися такими їх ознаками як комплексність виконуваних функцій та розмір об'єкта, що автоматизується. В умовах автоматизації бухгалтерського обліку характер комп'ютерних інформаційних систем підприємства є визначальним фактором організації бухгалтерського обліку, оскільки змінюються способи обробки інформації та відповідно швидкість її надання.

Таким чином, запропонований підхід щодо автоматизації контролю фінансового стану суб'єкта господарювання враховує наявні вихідні дані (фінансову звітність і програмне забезпечення) та дозволяє значно скоротити затрати робочого часу на проведення аналізу, чим прискорює процес прийняття управлінських рішень і дозволяє оперативно реагувати на зміни в структурі активів з метою підвищення ефективності функціонування та поліпшення результативності діяльності суб'єкта господарювання.

Висновки до розділу 3

За результатами дослідження організації та методики контролю фінансового стану суб'єкта господарювання можемо зробити такі висновки.

Організацію процесу контролю фінансового стану слід розглядати через сукупність стадій його проведення: організаційної, методичної та узагальнення результатів.

Для контролю фінансового стану суб'єкта господарювання використовується досить велика кількість засобів обробки економічної інформації, фінансових показників як абсолютних, так і відносних, які допомагають визначити шляхи поліпшення фінансового стану суб'єкта господарювання, а також широкий спектр методичних прийомів, які дуже поширені у практиці фінансової діяльності підприємств.

З метою формування методичного забезпечення контролю фінансового стану суб'єкта господарювання запропоновано методичний підхід до його проведення. Необхідною передумовою якісного та ефективного контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ» є застосування сучасних інформаційних технологій.

Запропонований підхід щодо автоматизації контролю фінансового стану суб'єкта господарювання враховує наявні вихідні дані (фінансову звітність і програмне забезпечення) та дозволяє значно скоротити затрати робочого часу на проведення аналізу, чим прискорює процес прийняття управлінських рішень і дозволяє оперативно реагувати на зміни в структурі активів з метою підвищення ефективності функціонування та поліпшення результативності діяльності суб'єкта господарювання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі здійснено узагальнення теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики контролю фінансового стану суб'єкта господарювання.

За результатами дослідження сформовані наступні висновки:

- 1) В першому розділі випускної кваліфікаційної роботи розкриті теоретичні засади фінансового стану суб'єкта господарювання. Проведено критичний огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань контролю фінансового стану суб'єкта господарювання. Розкрито економічну характеристику та проведено аналіз основних показників діяльності ПрАТ «МАУ»

Критичний аналіз представлених у науковій літературі підходів до трактування сутності фінансового стану та визначення специфіки господарської діяльності і джерел фінансування, дало змогу встановити, це поняття означає взаємопов'язану сукупність елементів, які характеризують рівень забезпеченості підприємства необоротними і оборотними активами (майновий потенціал); достатність, оптимальну структуру та збалансованість джерел фінансування (фінансовий потенціал) за рахунок фінансових ресурсів, що дозволяє своєчасно погашати заплановані чи незаплановані витрати зі збереженням сталого розвитку підприємства. Таке трактування цього поняття дає змогу звернути увагу на основні характеристики фінансового стану суб'єкта господарювання: його забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями. Визначені специфічні фактори впливу на фінансовий стан, що дозволяють врахувати галузеві особливості підприємства при проведенні контролю.

Результати досліджень спеціальної і періодичної літератури, свідчать також про наявність великої кількості показників, за допомогою яких вчені та практики рекомендують здійснювати оцінку та аналіз фінансового стану будівельного підприємства. Слід зазначити, що і в зарубіжній, і у вітчизняній практиці немає чітко регламентованої кількості фінансових коефіцієнтів. Багато з них різними

авторами називаються по-різному (хоча дуже часто формули їх обчислень співпадають) та мають різну встановлену граничну межу, а також склад їх у різних методиках корінним чином відрізняється

Економічна характеристика ПрАТ «МАУ», що ґрунтується на розрахунку показників рентабельності, засвідчила нестабільні для підприємства результати. При аналізі показників ліквідності та платоспроможності, потрібно зазначити, що ПрАТ «МАУ» не достатньо ліквідне та платоспроможне. Показники ліквідності менші за нормативні значення, і свідчать про недостатню наявність ліквідних засобів у підприємства.

- 2) В другому розділі випускної кваліфікаційної роботи охарактеризовано організаційно-інформаційну модель контролю фінансового стану. Досліджено організацію і методику формування облікової інформації щодо оцінки фінансового стану ПрАТ «МАУ». Досліджено використання аналітичних прийомів при здійсненні моніторингу та контролю фінансового стану.

Аналіз системи управління ПрАТ «МАУ» не засвідчив суттєвих відхилень, адже фактична організація системи управління відповідає вимогам Господарського кодексу України щодо утворення органів управління акціонерних товариств.

При підготовці та проведенні контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ» вагому роль відіграє обліково-аналітичне забезпечення цього процесу, що дозволяє визначати нормативні та фактичні дані параметрів фінансового стану. Здійснення детального аналізу обліково-аналітичного забезпечення, дозволило визначити комплекс облікових даних, а також алгоритм застосування аналітичних процедур, які застосовуються у контролі фінансового стану ПрАТ «МАУ».

Для аналізу фінансового стану використовується досить велика кількість засобів обробки економічної інформації, фінансових показників як абсолютних, так і відносних, які допомагають визначити шляхи поліпшення фінансового стану підприємства, а також широкий спектр методичних прийомів, які дуже поширені у практиці фінансової діяльності підприємств.

3) В третьому розділі випускної кваліфікаційної роботи досліджено організацію і методику контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ». Визначено шляхи удосконалення фінансового стану ПрАТ «МАУ». Узагально та реалізувано результати контролю фінансового стану ПрАТ «МАУ».

Організацію процесу контролю фінансового стану суб'єкта господарювання слід розглядати через сукупність стадій його проведення: організаційної, методичної та узагальнення результатів.

З метою формування методичного забезпечення контролю фінансового стану суб'єкта господарювання та вирішення прикладних питань, пов'язаних з можливістю його застосування, нами було запропоновано методичний підхід до його проведення, який передбачає послідовні етапи його реалізації, зокрема, вибір показників, визначення періоду нормального функціонування підприємства, визначення граничних значень показників, та оцінку фінансового стану підприємства за звітний період. Це дозволить визначити реальний фінансовий стан досліджуваного підприємства детально і в комплексі, а також виявити причини відповідних змін і особливості функціонування.

Метою контролю фінансового стану є пошук шляхів і кількісне обчислення резервів збільшення ринкової вартості підприємства, підвищення структури активів і пасивів, фінансової стійкості та платоспроможності. ПрАТ «МАУ» має значні майнові ресурси, які відображають ринкову вартість підприємства, і приріст яких у ринкових умовах є стратегічною метою управління. ПрАТ «МАУ» здійснює свою діяльність на основі майна, яке складають основні засоби, обігові кошти, цінні папери, а також інші оборотні та необоротні активи й цінності. Цінним ресурсом підприємства є людський капітал. Нами були представлені різні способи підвищення фінансового стану ПрАТ «МАУ», враховуючи будь-який сценарій, який обере управлінський персонал підприємства при найрізноманітніших напрямках удосконалення та розвитку своєї діяльності на вітчизняному та міжнародному ринках.

Практичне застосування комп'ютерної інформаційної системи конкретного підприємства залежить від умов його функціонування та інформаційних запитів користувачів. Запропонований підхід щодо автоматизації аналізу фінансового стану враховує наявні вихідні дані (фінансову звітність і програмне забезпечення) та дозволяє значно скоротити затрати робочого часу на проведення аналізу, чим прискорює процес прийняття управлінських рішень і дозволяє оперативно реагувати на зміни в структурі активів з метою підвищення ефективності функціонування та поліпшення результативності діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / Мних Є.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю. та ін.; За ред. Є.В. Мниха. – К.: КНЕУ, 2015. – 232.
2. Антонова А.О. Особливості оцінки фінансового стану підприємства України в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / А. О. Антонова // Управління розвитком. - 2014. - № 3. - С. 3-5.
3. Атюшкіна В.В. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посіб. / В. В. Атюшкіна, Я. В. Бурко - Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. – 190 с.
4. Базилевич В.Д. Державні фінанси / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. - К.: Атіка, 2012. - 368 с
5. Бардаш С.В. Економічний контроль в Україні : системний підхід: монограф. / С.В. Бардаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 656 с.
6. Безбородова Т.В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану / Т.В. Безбородова - Економіка. Управління. Інновації. Випуск №1 (11), 2014 – С. 88-95.
7. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. - 2015. - № 3. - С. 122-125.
8. Білик, М. Д. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства [Текст] / М.Д. Білик // Економіст. - 2010. - № 11. - С.40-43.
9. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М.Т.Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.
10. Богацька Н.М. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення / Н.М. Богацька, О.В. Галюк // Молодий вчений. - 2013. - №2(02). - С.12-16.
11. Боцян Т.В. Облік і внутрішній контроль діяльності підприємств в умовах використання комп'ютерних технологій: управлінський аспект: Автореф.

дис. канд. екон. наук: 08.06.14 / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України / Т.В. Боцян – К.,2015. – 20 с.

12. Василенко, Л.П. Фінанси підприємства у схемах і таблицях [Текст]: навчально-наочний посібник / Л.П. Василенко, Л.В. Гут, О.П. Оксеєнко. - К.: Дакор, 2011. - 344 с. - ISBN 966-8379-11-X.
13. Верланов, О.Ю. Оцінка фінансового стану підприємств: питання методології та методики: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.08 [Електронний ресурс] / О.Ю. Верланов: - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08voypmm.zip>. - 15.04.2011. - Назва з екрана.
14. Вікнянська, В.А. Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення [Електронний ресурс] / В.А. Вікнянська: - Режим доступу: <http://intkonf.org/polonka-yus-zamorskiy-po-dovga-trach-ab-otsinka-finansovogo-stanu-na-pidpriemstvi-ta-napryamki-yogo-pokraschennya/>. - 15.04.2011.
15. Вітлінський В.В. Моделювання економіки / В.В. Вітлінський - К.: КНЕУ, 2009. - 408 с.
16. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студентів напряму підгот. 6.030508 "Фінанси і кредит" / Власюк Н. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів : Вид-во ЛКА, 2016. - 311 с.
17. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства : [навчальний посібник] / За ред. К.є.н., проф. М. Д. Корінька. – Фастів : «Поліфаст». 2015. – 440с.
18. Гаврилова, А. Н. Финансы организаций (предприятий) [Текст]: учебное пособие / А.Н. Гаврилова, А.А. Попов. - М.: КНОРУС, 2008. - 608 с. - ISBN 978-5-390-00058-8.
19. Гече С.Ф. Модель прогнозування фінансового стану підприємств на основі фінансових показників [Електронний ресурс] / С. Ф. Гече // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. - 2014. - Вип. 1. - С. 162-164.

20. Гогой І.Ю. Аналіз і оцінка фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / І. Ю. Гогой // Управління розвитком. - 2014. - № 3. - С. 39-41.
21. Головка І.В. Економічний аналіз фінансового стану підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 [Електронний ресурс] / І.В. Головка: - Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2009/09givfsp.zip>. - 10.04.2011.
22. Головка В.О. Моделі, методи та інформаційні технології розробки нечіткої експертної системи діагностики фінансового стану підприємства: автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Головка Віталій Олексійович ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". - Харків, 2016. - 20 с.
23. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 16 січня 2003 р. № 436-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
24. Гриньова, В.М. Фінанси підприємств [Текст]: навчальний посібник / В.М. Гриньова, В.О. Коляда. - К.: Знання-Прес, 2011. - 423 с. - ISBN 966-311-040-6.
25. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий, У.О. Марчук – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.
26. Деркач О.В. Проблеми аналізу фінансового стану підприємств / О.В. Деркач, О.П. Кавптиш // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1982>.
27. Дєєва, Н.М. Фінансовий аналіз [Текст]: навчальний посібник / Н.М. Дєєва, О.І. Дедіков. - К.: ЦУЛ, 2012. - 328 с. - ISBN 966-364 381-1.
28. Дутченко, О.О. Проблеми використання методик оцінки фінансового стану підприємств [Текст] / О.О. Дутченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - Т.17. - С.260-264.
29. Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26-27 листоп. 2015 р.) /

Одес. держ. акад. буд-ва та архітектури та ін. ; ред.кол.: І. А. Педько (голов. ред.) та ін. - Одеса : ОДАБА, 2016. - 127 с.

30. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.91 р. ВР-1577-12.
31. Зарудна, Н. Я. Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності [Текст] : навч. посіб. / Н. Я. Зарудна, О. М. Кундеус, Т. А. Яковець. – Тернопіль : Крок, 2016. – 284 с.
32. Захарченко, В.О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства [Текст] / В.О. Захарченко, С.І. Счасна // Фінанси України. - 2009. - № 1. - С.137-145.
33. Зdirko Н. Г. Стан та тенденції розвитку державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] / Н. Г. Зdirko // Облік і фінанси. - 2017. - № 1. - С. 153-160.
34. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.99р. №291 зі змінами та доповненнями.
35. Кіндрат О.В. Сутність та зміст поняття «фінансовий стан підприємства / О.В. Кіндрат // Науковий вісник НЛТУ України. - 2011. - Вип.21.7 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/21_7/207_Kin.pdf.
36. Кіндрат О.В. Оцінювання впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ на стійкість фінансово-економічного стану підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Кіндрат // Актуальні проблеми економіки. - 2017. - № 1. - С. 140-149.
37. Конституція (Основний Закон України). Прийнята ВР України 28.06.96.
38. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація: [монографія] / Р. О. Костирко. — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2010. – 728 с. (42,31 д. а.).

39. Костирко, О.Г. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства [Текст] / О.Г. Костирко // Економіка АПК. - 2009. - № 7. - С.54-56.
40. Котляр, М.Л. Методи та прийоми аналізу фінансового стану підприємства [Текст] / М.Л. Котляр // Формування ринкових відносин в Україні. - 2010. - № 5. - С.57-61.
41. Кудь, Л.І. Проблеми аналізу фінансового стану підприємства [Текст] / Л.І. Кудь // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т.6. - С.275-280.
42. Лаврентьєва, К.П. Напрями фінансового оздоровлення підприємств реального сектору економіки в сучасних кризових умовах [Електронний ресурс] / К.П. Лаврентьєва: - Режим доступу: <http://intkonf.org/lavrenteva-k-napryami-finansovogo-ozdorovlennya-pidpri-emstv-realnogo-sektoru-ekonomiki-v-suchasnih-krizovih-umovah/>.
43. Лагун, М.І. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств при визначенні його потенціалу [Текст] / М.І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 9. - С.64-69.
44. Лагун, М.І. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємств у контексті прийняття управлінських рішень [Текст] / М.І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 7. - С.16-20.
45. Лагун, М.І. Теоретична характеристика основних методичних аспектів проведення аналізу фінансового стану [Текст] / М.І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. - 2012. - № 3. - С.33-37.
46. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2013. – 387 с.
47. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту / Л. О. Лігоненко // Економічний форум. - 2016. - № 1. - С. 161-170.

48. Леженко Л.І. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів підприємства /Л.І. Леженко // Вісник ОНУ імені І.І.Мечникова Т. 18. Вип. 4/2 – 2013 – С. 127-130.
49. Мазур В. А. Методика аналізу фінансового стану підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів [Електронний ресурс] / В. А. Мазур, О. Ф. Томчук, Ю. Ю. Браніцький // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2017. - № 3. - С. 7-20.
50. Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку / В.Ф. Максимова. – К.: АВРІО, 2015. – 264 с.
51. Максимова В.Ф. Теоретичні та методологічні засади формування цілісної системи внутрішнього контролю в управлінні промисловим підприємством: Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.06.04 / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / В.Ф. Максимова. – К., 2014. – 34 с.
52. Марцин, В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість основні складові оцінки фінансового стану підприємства [Текст] / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. - 2008. - № 7. - С.26-29.
53. Марченко Д.М., Удосконалення організації внутрішнього фінансового контролю підприємства / Д.М. Марченко, Г.М. Яровенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 12. – С. 163-171.
54. Матвійчук, А.В. Діагностика фінансового стану підприємства із застосуванням інструментарію нечіткої логіки [Текст] / А.В. Матвійчук, О.А. Сметанюк // Фінанси України. - 2009. - № 12. - С.115-128.
55. Мних, Є.В. Економічний аналіз [Текст]: підручник / Є.В. Мних. - К.: Центр НЛ, 2012. - 412 с. - ISBN 966-8253-36-1.
56. Мних Є. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації / Є. Мних // Бухгалтерський облік і аудит. — 2012. — № 1. — С. 55–61.

57. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: [Підруч.] / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2014. – 536 с.
58. Москаленко, В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства [Текст] / В.П. Москаленко // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 6. - С.180-192.
59. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73.
60. Ніпіаліді, О.Ю. Аналіз фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення в умовах ринкових відносин: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.12 [Електронний ресурс] / О.Ю. Ніпіаліді: - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2012/06noytpo.zip>.
61. Новаківський І.І. Система управління підприємством в умовах становлення інформаційного суспільства : монографія / І. І. Новаківський - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. - 313 с.
62. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності : монограф. / І.Ф. Баланюк, С.В. Бардаш, Н.І. Пилипів та ін. – Івано-Франківськ : Видавництво : Друкарня Фоліант, 2014. – 293 с.
63. Обущак, Т.А. Сутність фінансового стану підприємства [Текст] / Т.А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 9 - С.11-15.
64. Озеран В. О. Контроль у системі управління діяльністю підприємств / В. О. Озеран, М. Ю. Чік // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. –Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. –Львів, 2012. –№ 722. –С. 172-176.
65. Омелянчук Т. М. Підходи до наукового пізнання сутності фінансового стану підприємств ресторанного господарства / Т. М. Омелянчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 5(2). - С. 217-220.

66. Островська, О.А. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємств та шляхи його покращення: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.13 [Електронний ресурс] / О.А. Островська.
67. Павловська, О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємств [Текст] / О.В. Павловська // Фінанси України. - 2009. - № 11. - С.54-62.
68. Партин, Г.О. Фінанси підприємств [Текст]: навчальний посібник / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 379 с. - ISBN 966-345-169-1.
69. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99р. №291.
70. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI
71. Поддєрьогін, А.М. Фінанси підприємств [Електронний ресурс]: підручник / А.М. Поддєрьогін. - 6-е вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2009. - Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/fp/str/21.html>.
72. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Затв. наказом МФУ від 08.10.1999 р., № 237. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
73. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", зі змінами та доповненнями. Наказ Мінфіну України від 31.12.99р. №290.
74. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", зі змінами та доповненнями. Наказ Мінфіну України від 31.12.99р. №318.
75. Попович, П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: підручник / П.Я. Попович. - Тернопіль: Економічна думка, 2011. - 416 с. - ISBN 966-654-132-7.
76. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: чинне законодав. зі змін. і доп., затвердж. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству

підприємств та організацій від 23.02.98 р. №22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.

77.Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: чинне законодав. зі змін. і доп., затвердж. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. № 81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>.

78.Птащенко, Л.О. Управління корпоративними фінансами [Текст]: навчальний посібник: для студентів вищих навчальних закладів / Л.О. Птащенко. - К.: ЦУЛ, 2008. - 296 с. - ISBN 978-966-364-565-0.

79.Скиба Г.І. Діагностика фінансового стану як одна з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Г. І. Скиба. // Економіка. Управління. Інновації. - 2014. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_98.

80.Слав'юк, Р.А. Фінанси підприємств [Текст]: навчальний посібник / Р.А. Слав'юк. - 3-є вид., доп. і перероб. - К.: ЦУЛ, 2009. - 460 с. - ISBN 966-7938-51-4.

81.Терещенко, О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст]: навчальний посібник / О.О. Терещенко. - Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. - К.: КНЕУ, 2011. - 554 с. - ISBN 966-574-441-0.

82.Тринька Л.Я. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Л.Я. Тринька, О.В. Іванчук (Липчанська). – К.: Алерта, 2014. – 768 с.

83.Фещенко, О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану державних підприємств [Текст] / О. Фещенко // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - 2009. - № 2. - С.49-63.

84.Філіна, Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст]: навчальний посібник / Г.І. Філіна. - К.: ЦУЛ, 2008. - 320 с. - ISBN 978-966-364-428-8.

85. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. / За заг.ред. Школьник І.О. І.О.Школьник, І.М.Боярко, О.В.Дейнека та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.
86. Чумаченко, М.Г. Аналіз фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / М.Г. Чумаченко: - Режим доступу: http://www.vlasnasprava.info/ua/business_az/how_to_grow/finance/financia_l_management.html.
87. Чуй І.Р. Фінанси : навч. посіб. / Чуй І. Р., Сороківська М. В. ; Центр спілка спожив. т-в України, Львів. комерц. акад. - Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. - 283 с.
88. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. - К.: Кондор, 2009. - 196 с.
89. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент. - К.: Знання, 2012. - 439 с.
90. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз. - К.: А.С.К., 2012. - 230 с.
91. Шкарлет, С.М. Аналіз фінансового стану промислових підприємств [Текст]: навчальний посібник / С.М. Шкарлет, Г.В. Кравчук. - К.: Дорадо - Друк, 2010. - 280 с. - ISBN 978-966-2077-08-7.
92. Шморгун, Н. П. Фінансовий аналіз [Текст]: навчальний посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. - К.: ЦНЛ, 2006. - 528 с. - ISBN 966-364.